

Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (četrti senat)

z dne 16. junija 2022 *

„Pritožba – Konkurenca – Omejevalni sporazumi – Pogoni za optične diske – Sklep o ugotovitvi kršitve člena 101 PDEU in člena 53 Sporazuma o Evropskem gospodarskem prostoru z dne 2. maja 1992 – Enotna in trajajoča kršitev – Pojem – Tajni sporazumi glede razpisov za pogone za optične diske za prenosne računalnike in namizne računalnike, ki sta jih organizirala proizvajalca računalnikov“

V zadevi C-700/19 P,

zaradi pritožbe na podlagi člena 56 Statuta Sodišča Evropske unije, vložene 20. septembra 2019,

Toshiba Samsung Storage Technology Corp. s sedežem v Tokiu (Japonska),

Toshiba Samsung Storage Technology Korea Corp. s sedežem v Suwon-siju (Južna Koreja),

ki so ju sprva zastopali A. Aresu, M. Bay, avvocati, in J. Ruiz Calzado, abogado, nato M. Bay, avvocato, in J. Ruiz Calzado, abogado,

pritožnici,

druga stranka v postopku je

Evropska komisija, ki jo zastopajo A. Biolan, M. Farley, F. van Schaik in C. Zois, agenti,

tožena stranka na prvi stopnji,

SODIŠČE (četrti senat),

v sestavi K. Jürimäe (poročevalka), predsednica tretjega senata v funkciji predsednice četrtega senata, S. Rodin in N. Piçarra, sodnika,

generalni pravobranilec: G. Pitruzzella,

sodni tajnik: A. Calot Escobar,

na podlagi pisnega postopka,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 3. junija 2021

* Jezik postopka: angleščina.

izreka naslednjo

Sodbo

- 1 Družbi Toshiba Samsung Storage Technology Corp. (v nadaljevanju: TSST Japonska) in Toshiba Samsung Storage Technology Korea Corp. (v nadaljevanju: TSST KR) (v nadaljevanju: skupaj: pritožnici) s pritožbo predlagata razveljavitev sodbe Splošnega sodišča Evropske unije z dne 12. julija 2019, Toshiba Samsung Storage Technology in Toshiba Samsung Storage Technology Korea/Komisija (T-8/16, v nadaljevanju: izpodbijana sodba, EU:T:2019:522), s katero je to zavrnilo njuno tožbo, s katero sta primarno predlagali razglasitev ničnosti – v celoti ali deloma – Sklepa Komisije C(2015) 7135 final z dne 21. oktobra 2015 v zvezi s postopkom na podlagi člena 101 PDEU in člena 53 Sporazuma EGP (zadeva AT.39639 – Pogoni za optične diske) (v nadaljevanju: sporni sklep) v delu, v katerem se nanaša nanju, in, podredno, znižanje zneska globe, ki jima je bila naložena.

I. Pravni okvir

- 2 Člen 23(2) in (3) Uredbe Sveta (ES) št. 1/2003 z dne 16. decembra 2002 o izvajanju pravil konkurence iz členov [101 in 102 PDEU] (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 8, zvezek 2, str. 205) določa:

„2. [Evropska] [k]omisija lahko podjetjem in podjetniškim združenjem z odločbo naloži globe, kadar naklepno ali iz malomarnosti:

- (a) kršijo člen [101 ali člen 102 PDEU]; ali
- (b) nasprotujejo odločbi, ki odreja začasne ukrepe v skladu s členom 8; ali
- (c) ne izpolnjujejo zavez, ki so postale obvezne po odločbi v skladu s členom 9.

Za vsako podjetje ali podjetniško združenje, udeleženo pri kršitvi, globa ne presega 10 % njegovega celotnega prometa v predhodnem poslovnem letu.

Kadar se kršitev združenja nanaša na dejavnost njegovih članic, globa ne presega 10 % vsote skupnega prometa vsake posamezne članice na trgu, ki ga je kršitev združenja prizadela.

3. Pri določanju višine globe se upošteva teža, pa tudi trajanje kršitve.“

- 3 Člen 27(1) in (2) te uredbe določa:

„1. Pred izdajo odločb po členih 7, 8, 23 ali členu 24(2) Komisija podjetjem ali podjetniškim združenjem, podrejenim postopkom, ki jih vodi Komisija, da priložnost za zaslišanje v zvezi z zadevami, proti katerim Komisija ugovarja. Odločbe Komisije temeljijo samo na ugovorih, h katerim so zadevne stranke imele priložnost dati pojasnila. Pritožniki so v tesni povezavi s postopki.

2. Pravica do obrambe strank se v postopkih v celoti spoštuje. Strankam je zagotovljena pravica do vpogleda v spis Komisije, ob upoštevanju pravnega interesa podjetij za varstvo poslovnih skrivnosti. Pravica do vpogleda v spis se ne razširi na zaupne informacije in interno

dokumentacijo Komisije ali organov, pristojnih za konkurenco v državah članicah. Zlasti se pravica do vpogleda ne razširi na korespondenco med Komisijo in organi, pristojnimi za konkurenco v državah članicah, ali med njimi, vključno z dokumenti, ki so sestavljeni v skladu s členoma 11 in 14. Nič v tem odstavku ne preprečuje Komisiji, da razkrije in uporabi informacije, ki so potrebne za dokazovanje kršitve.“

4 Člen 31 navedene uredbe določa:

„S pritožbo zoper odločbo, s katero je Komisija določila globo ali periodično denarno kazen, ima Sodišče neomejeno pristojnost do pregleda odločbe. Naloženo globo ali periodično denarno kazen lahko prekliče, zniža ali zviša.“

5 Glede izračuna glob je v točkah 6 in 13 Smernic o načinu določanja glob, naloženih v skladu s členom 23(2)(a) Uredbe št. 1/2003 (UL 2006, C 210, str. 2), navedeno:

„6. [...] [K]ombinacija vrednosti prodaje, povezane s kršitvijo, in trajanja [se] šteje kot ustrezen približek, ki odraža gospodarsko pomembnost kršitve in sorazmerno težo vsakega podjetja, udeleženega pri kršitvi. Sklicevanje na ta pokazatelja lahko samo dokaj natančno pokaže red velikosti globe in se ne bi smelo razumeti kot osnova za metodo avtomatskega in aritmetičnega izračuna.

[...]

13. Za določitev osnovnega zneska globe, ki se naloži, bo Komisija uporabila vrednost prodaje blaga ali storitev podjetja, neposredno ali posredno povezane s kršitvijo, v upoštevnem geografskem območju znotraj ozemlja [Evropskega gospodarskega prostora (EGP)]. [...]“.

II. Dejansko stanje in sporni sklep

6 Dejansko stanje spora je navedeno v točkah od 1 do 37 izpodbijane sodbe in ga je za potrebe te zadeve mogoče povzeti tako.

7 Pritožnici, družbi TSST Japonska in TSST KR, sta proizvajalki in dobaviteljici pogonov za optične diske (v nadaljevanju: POD). Natančneje, družba TSST Japonska je skupna družba v lasti družb Toshiba Corporation s sedežem na Japonskem in družbe Samsung Electronics Co., Ltd s sedežem v Južni Koreji. V obdobju kršitve je bila družba TSST Japonska matična družba družbe TSST KR.

8 Družbi TSST Japonska in TSST KR sta začeli opravljati dejavnosti 1. aprila 2004 kot ločeni poslovni enoti. Družba TSST Japonska se je decembra 2005 umaknila s trga, do začetka leta 2008 je – v omejenem obsegu – ohranila le prehodne dejavnosti prodaje. Družba TSST KR je postopoma prevzela prodajne dejavnosti družbe TSST Japonska in je bila neposredno vključena v razvoj, trženje in prodajo POD ter poprodajne storitve glede njih.

9 Zadevna kršitev se nanaša na POD, ki se uporabljajo med drugim v osebnih računalnikih (namizni računalniki in prenosni računalniki), ki jih proizvajata družbi Dell Inc. in Hewlett Packard (v nadaljevanju: HP).

- 10 Družbi Dell in HP sta najpomembnejši proizvajalki originalne opreme na svetovnem trgu osebnih računalnikov. Ti družbi uporabljata običajne razpisne postopke, ki se izvajajo na svetovni ravni in med drugim vključujejo četrletna pogajanja o ceni na svetovni ravni in globalnem obsegu nakupov z majhnim številom vnaprej izbranih dobaviteljev POD.
- 11 Razpisni postopki vključujejo zahteve za ponudbo, elektronske zahteve za ponudbo, spletna pogajanja, elektronske dražbe in dvostranska pogajanja (zunaj spleta). Po koncu razpisa stranki udeleženi dobaviteljem POD dodelita količine glede na cene, ki so jih ti ponudili.
- 12 Komisija je 14. januarja 2009 prejela prošnjo za imuniteto na podlagi svojega Obvestila o imuniteti pred globami in znižanju glob v kartelnih zadevah (UL 2006, C 298, str. 17), ki jo je vložila družba Koninklijke Philips NV. Ta prošnja je bila 29. januarja in 2. marca 2009 dopolnjena, da bi bila poleg te družbe vanjo vključena tudi družba Lite-On IT Corporation in njuno skupno podjetje Philips & Lite-On Digital Solutions Corporation.
- 13 Komisija je 30. junija 2009 družbam Koninklijke Philips, Lite-On IT in Philips & Lite-On Digital Solutions odobrila pogojno imuniteto.
- 14 Družbi Hitachi-LG Data Storage, Inc. in Hitachi-LG Data Storage Korea, Inc. sta 4. in 6. avgusta 2009 pri Komisiji vložili prošnjo za znižanje zneska globe na podlagi obvestila, navedenega v točki 12 te sodbe.
- 15 Komisija je 18. julija 2012 na trinajst dobaviteljev POD, med njimi tudi na pritožnici, naslovila obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah (v nadaljevanju: obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah), v katerem je navedla, da so ti kršili člen 101 PDEU in člen 53 Sporazuma o Evropskem gospodarskem prostoru z dne 2. maja 1992 (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 1994, zvezek 1, str. 3, v nadaljevanju: Sporazum EGP), ker so bili udeleženi pri omejevalnem sporazumu v zvezi s POD od 5. februarja 2004 do 29. junija 2009, ki je zajemal uskladitev ravnanja glede razpisov, ki sta jih organizirali proizvajalki računalnikov, in sicer družbi Dell in HP.
- 16 Pritožnici sta 29. oktobra 2012 Komisiji poslali pripombe glede obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah. Zaslihanje je potekalo 29. in 30. novembra 2012 in na njem so sodelovali vsi naslovniki obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah.
- 17 Komisija je 18. februarja 2014 sprejela dodatni obvestili o ugotovitvah o možnih kršitvah, da bi – kot je navedla – dopolnila, spremenila in pojasnila očitke zoper nekatere naslovnike obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah glede njihove odgovornosti za zatrjevano kršitev. Komisija je 1. junija 2015 izdala še eno dodatno obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah. Namen tega novega obvestila je bil prejšnji obvestili o ugotovitvah o možnih kršitvah dopolniti tako, da se očitki iz teh obvestil naslovijo na dodatne pravne subjekte, ki so pripadali skupinam podjetij (matične družbe ali pripojeni subjekti), ki so že bili naslovniki prvega obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah. Naslovniki obvestil o ugotovitvah o možnih kršitvah z dne 18. februarja 2014 in z dne 1. junija 2015 so Komisiji predložili pisne pripombe, niso pa zahtevali zaslihanja.
- 18 Komisija je 21. oktobra 2015 sprejela sporni sklep.

- 19 Komisija je v tem sklepu ugotovila, da so udeleženci omejevalnega sporazuma vsaj od 23. junija 2004 do 25. novembra 2008 usklajevali svoje konkurenčno ravnanje. Pojasnila je, da je to usklajevanje potekalo prek omrežja vzporednih dvostranskih stikov. Navedla je, da so udeleženci omejevalnega sporazuma skušali prilagoditi svoje količine na trgu in zagotoviti, da cene ostanejo na višji ravni, kot bi bile brez teh dvostranskih stikov.
- 20 Komisija je v spornem sklepu pojasnila, da se je usklajevanje med udeleženci omejevalnega sporazuma nanašalo na račune strank družb Dell in HP. Po ugotovitvah Komisije sta družbi Dell in HP poleg dvostranskih pogajanj s svojimi dobavitelji POD uporabljali tudi standardizirane razpisne postopke, ki so potekali vsaj na vsake tri mesece. Poudarila je, da so člani omejevalnega sporazuma svojo mrežo dvostranskih stikov uporabljali za manipulacijo teh razpisnih postopkov, s čimer so ovirali poskuse svojih strank, da spodbujajo cenovno konkurenco.
- 21 Po navedbah Komisije je redna izmenjava informacij članom omejevalnega sporazuma med drugim omogočila zelo natančno poznavanje namer svojih konkurentov, še preden so se ti vključili v razpisni postopek, in zato predvidevanje njihove konkurenčne strategije.
- 22 Komisija je dodala, da so si člani omejevalnega sporazuma v rednih časovnih presledkih izmenjavali informacije o cenah glede konkretnih računov strank in s cenami nepovezane informacije, kot so obstoječa proizvodnja, dobavne zmogljivosti, stanje zalog, položaj glede kvalifikacije in datum uvedbe novih proizvodov ali izboljšav. Poudarila je, da so dobavitelji POD poleg tega spremljali končne rezultate končanih razpisnih postopkov, to je doseženo uvrstitev, ceno in količino.
- 23 Komisija je tudi navedla, da so dobavitelji POD, čeprav so vedeli, da morajo svoje stike ohraniti tajne pred strankami, za medsebojno komunikacijo uporabljali sredstva, za katera so šteli, da so dovolj primerna za doseg želenega rezultata. Poleg tega je pojasnila, da je leta 2003, potem ko je bil razkrit kupcu, spodletel poskus, da bi sklicali sestanek za organizacijo rednih večstranskih sestankov med temi dobavitelji. Po navedbah Komisije je namesto teh sestankov prihajalo do dvostranskih stikov, predvsem v obliki telefonskih klicev in včasih prek elektronskih sporočil, vključno z zasebnimi naslovi elektronske pošte in storitvami takojšnjega sporočanja, ali na sestankih, predvsem na ravni upraviteljev globalnih računov.
- 24 Komisija je ugotovila, da so imeli udeleženci omejevalnega sporazuma redne stike in da so stiki, predvsem prek telefona, postali pogostejši v času razpisnih postopkov, med katerimi je med nekaterimi dvojicami udeležencev omejevalnega sporazuma prišlo do več klicev dnevno. Pojasnila je, da so bili običajno stiki med nekaterimi dvojicami udeležencev omejevalnega sporazuma znatno pogostejši kot med nekaterimi drugimi.
- 25 Odgovornost pritožnic je bila na eni strani ugotovljena zaradi neposredne udeležbe družbe TSST KR pri omejevalnem sporazumu od 23. junija 2004 do 17. novembra 2008, zlasti zaradi usklajevanja z drugimi konkurenti glede družb Dell in HP, in na drugi strani zaradi izvajanja odločilnega vpliva s strani družbe TSST Japonska na svojo hčerinsko družbo v celotnem obdobju kršitve, kot ga je domnevala Komisija.
- 26 Komisija je za določitev zneska globe, naložene pritožnicama, uporabila Smernice o načinu določanja glob v skladu s členom 23(2)(a) Uredbe št. 1/2003.

- 27 Najprej, Komisija je za določitev osnovnega zneska globe štela, da je ob upoštevanju precejšnjih razlik v zvezi s trajanjem udeležbe dobaviteljev POD pri omejevalnem sporazumu, in da bi se bolje odražal dejanski vpliv zadnjenavedenega, ustrezno uporabiti letno povprečje, izračunano na podlagi dejanske vrednosti prodaje zadevnih podjetij v celotnih koledarskih mesecih njihove udeležbe pri kršitvi.
- 28 Komisija je tako pojasnila, da je bila vrednost prodaje izračunana na podlagi prodaje POD za osebne računalnike, ki je bila zaračunana subjektom družb HP in Dell z območja EGP.
- 29 Komisija je poleg tega štela, da bo, ker se je protikonkurenčno ravnanje glede družbe HP začelo pozneje in da bi se upošteval razvoj omejevalnega sporazuma, upoštevna vrednost prodaje izračunana ločeno za družbo HP in za družbo Dell ter da bosta glede na trajanje uporabljena dva množitelja.
- 30 Dalje, Komisija je odločila, da – ker spadajo sporazumi o usklajevanju cen že po svoji naravi med najhujše kršitve člena 101 PDEU in člena 53 Sporazuma EGP ter ker je omejevalni sporazum zajemal vsaj EGP – bo odstotek, uporabljen iz naslova teže kršitve, v obravnavani zadevi znašal 16 % za vse naslovnike izpodbijanega sklepa. Poleg tega je Komisija navedla, da je glede na okoliščine primera zaradi odvratanja treba dodati znesek v višini 16 %.
- 31 Nazadnje, ker je prilagojeni osnovni znesek globe, naložene pritožnicama, dosegel zgornjo mejo, določeno na 10 % njenega prometa, je Komisija morala opraviti dodatno prilagoditev na podlagi člena 23(2) Uredbe št. 1/2003.
- 32 V izreku izpodbijanega sklepa je v delu, v katerem se nanaša na pritožnici, navedeno:

„Člen 1

Naslednja podjetja so kršila člen 101 PDEU in člen 53 Sporazuma EGP, ker so v navedenih obdobjih sodelovala pri enotni in trajajoči kršitvi, sestavljeni iz več ločenih kršitev, v sektorju pogonov za optične diske, ki zajema celoten EGP, in ki je zajemala dogovore o usklajevanju cen:

[...]

(e) [pritožnici] od 23. junija 2004 do 17. novembra 2008 za njuno usklajevanje glede družb Dell in HP;

[...]

Člen 2

Zaradi kršitve iz člena 1 se naložijo te globe:

[...]

(e) [pritožnicama], ki sta solidarno odgovorni: 41.304.000 EUR;

[...]“.

III. Postopek pred Splošnim sodiščem in izpodbijana sodba

- 33 Pritožnici sta 5. januarja 2016 v sodnem tajništvu Splošnega sodišča vložili tožbo, s katero sta primarno predlagali razglasitev ničnosti spornega sklepa v celoti ali deloma, podredno pa znižanje zneska globe, ki jima je bila naložena.
- 34 Pritožnici sta v utemeljitev tožbe navedli devet tožbenih razlogov. Prvi se je nanašal na bistveno kršitev postopka in kršitev pravice do obrambe, drugi na nepristojnost Komisije za uporabo člena 101 PDEU in člena 53 Sporazuma EGP, tretji na napačno ugotovljeno dejansko stanje in napačno uporabo prava pri določitvi geografskega obsega kršitve, četrti na napačno ugotovljeno dejansko stanje in napačno uporabo prava pri ugotovitvi enotne in trajajoče kršitve, peti na napačno ugotovljeno dejansko stanje in napačno uporabo prava, kar zadeva njuno domnevno poznavanje celotne kršitve, šesti na napačno ugotovljeno dejansko stanje in napačno uporabo prava v zvezi z datumom začetka njune udeležbe pri omejevalnem sporazumu, sedmi na nedokazanost njunega sodelovanja pri usklajenih ravnanjih ali protikonkurenčnih sporazumih, osmi na kršitev pravice do dobrega upravljanja zaradi predolgega trajanja preiskave in deveti, predložen podredno, na napake, ki naj bi jih Komisija storila pri izračunu zneska globe.
- 35 Splošno sodišče je z izpodbijano sodbo vse te tožbene razloge in zato tožbo v celoti zavrnilo.

IV. Predlogi strank

- 36 Pritožnici s pritožbo Sodišču predlagata, naj:
- izpodbijano sodbo razveljavi,
 - sporni sklep razglasi za ničn v delu, v katerem se nanaša nanju;
 - odpravi ali zniža znesek globe, ki jima je bila s tem sklepom naložena;
 - Komisiji naloži plačilo vseh stroškov, nastalih na prvi stopnji in v okviru te pritožbe, ter
 - odredi vse ustrezne ukrepe glede na okoliščine zadeve.
- 37 Komisija Sodišču predlaga, naj:
- pritožbo zavrne in
 - pritožnicama naloži plačilo vseh stroškov, nastalih v okviru tega postopka.

V. Pritožba

- 38 Pritožnici v utemeljitev pritožbe navajata štiri pritožbene razloge, ki se v bistvu nanašajo na presojo Splošnega sodišča glede, prvič, ugotovitve Komisije, da je enotna in trajajoča kršitev, ki jima jo je ta očitala, sestavljena iz več ločenih kršitev, drugič, obstoja enotne in trajajoče kršitve, tretjič, pravice do obrambe in, četrtič, pristojnosti Komisije.

A. Prvi pritožbeni razlog

1. Trditve strank

- 39 Pritožnici s prvim pritožbenim razlogom trdita, da je Splošno sodišče napačno uporabilo pravo pri preučitvi prvih treh delov prvega tožbenega razloga za razglasitev ničnosti, ki se je nanašal na bistveno kršitev postopka in kršitev pravice do obrambe, ker naj bi potrdilo, da je zadevna enotna in trajajoča kršitev sestavljena iz več ločenih kršitev, čeprav naj te „dvojne“ opredelitve ne bi bilo v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah.
- 40 Ta pritožbeni razlog je razdeljen na dva dela.
- 41 Komisija najprej trdi, da je Splošno sodišče potrdilo ugotovitev iz spornega sklepa, da sta pritožnici sodelovali pri enotni in trajajoči kršitvi. Zato meni, da so trditve, ki sta jih pritožnici navedli v zvezi z ugotovitvijo, ki naj bi bila podana incidenter, in v skladu s katero je ta kršitev sestavljena iz več ločenih kršitev, brezpredmetne.

a) Prvi del prvega pritožbenega razloga

- 42 Pritožnici s prvim delom prvega pritožbenega razloga, ki vsebuje tri očitke, trdita, da je Splošno sodišče pri analizi prvega dela prvega tožbenega razloga, ki sta ga navedli na prvi stopnji in se je nanašal na kršitev pravice do obrambe, večkrat napačno uporabilo pravo.
- 43 Komisija na splošno trdi, prvič, da je napačno trditi, da je preudarke v zvezi z ločenimi kršitvami navedla šele v fazi sprejetja spornega sklepa. Splošno sodišče naj bi v točki 60 izpodbijane sodbe pravilno ugotovilo, da se je Komisija v točkah 308, 353 in 354 obrazložitve obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah sklicevala na skupek kršitev, sporazumov ali usklajenih ravnanj. Splošno sodišče naj bi v točkah od 61 do 63 te sodbe iz odgovora pritožnic na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah prav tako pravilno sklepalo, da sta ti razumeli, kar jima je bilo očitano, in da sta se lahko branili v zvezi z vsemi dvostranskimi stiki, ki so bili upoštevani zoper njiju. Poleg tega naj bi Splošno sodišče v točkah 56 in 57 navedene sodbe pravilno ugotovilo, prvič, da pojem „enotna in trajajoča kršitev“ zajema celoto ravnanj strank, ki so poskušale doseči isti protikonkurenčni ekonomski cilj, in drugič, da iz samega pojma „enotna in trajajoča kršitev“ izhaja, da taka kršitev pomeni celoto ravnanj ali kršitev. Tako naj bi bili pritožnici zaslišani tako glede skupka zadevnih kršitev kot glede dodatnih meril, ki jih je treba izpolniti, da se lahko ugotovi obstoj enotne in trajajoče kršitve.
- 44 Drugič, Komisija naj bi v nasprotju s tem, kar trdita pritožnici, pred Splošnim sodiščem res zatrjevala, da je naslovnike spornega sklepa zaslišala o zadevnih ločenih kršitvah. Tretjič, sodna praksa, ki izhaja iz sodbe z dne 6. decembra 2012, Komisija/Verhuizingen Coppens (C-441/11 P, EU:C:2012:778), in sodbe Splošnega sodišča z dne 10. oktobra 2014, Soliver/Komisija (T-68/09, EU:T:2014:867), naj ne bi bila upoštevana, saj naj bi pritožnici med upravnim postopkom lahko razumeli, da se jima očita vsako od ravnanj, ki sestavljajo enotno in trajajočo kršitev. Četrtoč, iz sodbe z dne 6. decembra 2012, Komisija/Verhuizingen Coppens (C-441/11 P, EU:C:2012:778), naj bi natančneje izhajalo, da je treba naslovnike sklepa zaslišati o enotni in trajajoči kršitvi ter o ravnanjih, ki jo sestavljajo. Tako naj bi bilo v obravnavani zadevi. Poleg tega naj bi iz zadnjenavedene sodbe prav tako izhajalo, da tudi če v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah

očitana ravnanja niso jasno opredeljena kot ožje kršitve, s čimer je kršena njihova pravica do obrambe, to ni v nasprotju s sodno prakso Sodišča, ki take opredelitve ne zahteva, če so bile stranke v zvezi z zadevnimi ravnanji zaslišane.

1) Prvi očitek prvega dela prvega pritožbenega razloga

- 45 Pritožnici menita, da bi moralo Splošno sodišče – potem ko je v točkah 55 in 56 izpodbijane sodbe pravilno predstavilo sodno prakso v zvezi s pojmom „enotna in trajajoča kršitev“, pri čemer je na eni strani opozorilo, da je lahko kršitev člena 101 PDEU ne le posledica ločenega dejanja, ampak tudi niza dejanj ali trajajočega ravnanja, na drugi strani pa, da bi lahko tudi eden ali več elementov tega niza dejanj ali ravnanja sam po sebi pomenil kršitev tega člena 101 PDEU – v točkah 58 in 57 te sodbe šteti, da ta pojem ne pomeni nujno obstoja manjših kršitev.
- 46 Splošno sodišče naj bi napačno uporabilo pravo, ker ni priznalo, da bi morala Komisija jasno analizirati in opredeliti vsako ločeno ožjo kršitev. Vsaka dodatna pravna opredelitev dejanja ali vrste dejanj v spornem sklepu bi morala biti namreč jasno predstavljena med upravnim postopkom, da so stranke lahko zaslišane in da lahko pravilno izvršujejo svojo pravico do obrambe. Splošno sodišče bi moralo na podlagi zgolj dejstva, da sporni sklep vsebuje dodatno ugotovitev, ki ni navedena v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah, ugotoviti kršitev pravice pritožnic do obrambe, česar ni storilo, s čimer torej ni upoštevalo sodbe z dne 6. decembra 2012, Komisija/Verhuizingen Coppens (C-441/11 P, EU:C:2012:778), in sodbe Splošnega sodišča z dne 10. oktobra 2014, Soliver/Komisija (T-68/09, EU:T:2014:867).
- 47 Komisija trdi, da pritožnici izkrivljata izpodbijano sodbo s tem, ko dajeta vtis, da ta temelji na predpostavki, da pojem „enotna in trajajoča kršitev“ nujno pomeni obstoj ločenih ožjih kršitev. Splošno sodišče pa naj v točkah od 55 do 57 te sodbe ne bi omenilo nujnosti, ampak možnost. Prav tako naj bi pritožnici iz sodbe z dne 10. oktobra 2014, Soliver/Komisija (T-68/09, EU:T:2014:867), napačno sklepali, da Splošno sodišče ne bi razglasilo ničnosti spornega sklepa, obravnavanega v zadevi, v kateri je bila izdana zadnjenavedena sodba, če bi zatrjevanje enotne in trajajoče kršitve pomenilo tudi zatrjevanje ločenih manjših kršitev. Vsekakor naj bi bilo sodelovanje pritožnic pri enotni in trajajoči kršitvi potrjeno, ti pa naj bi bili zaslišani glede ravnanj, ki sestavljajo to kršitev. Splošno sodišče naj bi torej v točki 58 izpodbijane sodbe pravilno ugotovilo, da ni bilo nikakršnega neskladja med obvestilom o ugotovitvah o možnih kršitvah in spornim sklepom ter da je bila pravica do obrambe spoštovana.

2) Drugi očitek prvega dela prvega pritožbenega razloga

- 48 Pritožnici trdita, da sklep sicer lahko dopolni in spremeni analizo iz obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah, da bi se upoštevali odgovori strank, vendar ne more uvesti dodatnih ugotovitev o ločenih kršitvah.
- 49 Splošno sodišče pa naj bi v točki 59 izpodbijane sodbe napačno uporabilo pravo, ker je ugotovilo nasprotno. Namesto da bi uporabilo sodno prakso, ki je bila pravilno predstavljena v točki 51 te sodbe, je Splošno sodišče zgolj štelo, da ni nujno, da končne ugotovitve iz sklepa v vseh točkah ustrezajo vmesni opredelitvi iz obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah, pri čemer se je sklicevalo na sodno prakso, navedeno v točki 53 navedene sodbe. Vendar naj Splošno sodišče ne bi upoštevalo, da je svoboda Komisije utemeljena le za upoštevanje pripomb strank, ne pa za uvedbo dodatnih ugotovitev.

50 Komisija trdi, da je Splošno sodišče pravilno uporabilo sodno prakso v zvezi s pravico do izjave. Splošnemu sodišču naj – v nasprotju s trditvami pritožnic – v točki 59 izpodbijane sodbe ne bi bilo treba uporabiti sodne prakse, navedene v točki 51 te sodbe. Prvič, njune trditve naj bi bile brezpredmetne, ker naj bi ta točka 59 vsebovala razlog, ki ni nujen za podkrepitev ugotovitve iz točk od 64 do 66 navedene sodbe. Drugič, razlogovanje pritožnic temelji na domnevni pomembni razliki med obvestilom o ugotovitvah o možnih kršitvah in spornim sklepom, ki naj ne bi obstajala. Tretjič, v točkah 51 in 53 izpodbijane sodbe naj ne bi bilo sklicevanja na različni sodni praksi. Četrto, glede na to, da naj bi pritožnici v odgovoru na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah zanikali, da sta sodelovali pri kakršnem koli nezakonitem stiku, in trdili, da merila, potrebna za ugotovitev enotne in trajajoče kršitve, niso izpolnjena, naj bi Komisija upravičeno upoštevala te trditve in v sporni sklep vključila točko 352 obrazložitve.

3) Tretji očitke prvega dela prvega pritožbenega razloga

51 Pritožnici v nasprotju s tem, kar je Splošno sodišče navedlo v točkah od 60 do 64 izpodbijane sodbe, trdita, da Komisija v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah razen enotne in trajajoče kršitve ni ugotovila drugih kršitev. Nobeno drugo dejanje, niz dejanj ali vrsta ravnanja v tem obvestilu naj ne bi bilo predmet dodatne pravne opredelitve, ki bi bila drugačna glede na opredelitev enotne in trajajoče kršitve.

52 Splošno sodišče naj bi v točkah od 60 do 63 izpodbijane sodbe napačno ugotovilo, da je bila v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah pritožnicama dana možnost, da podata pripombe o kršitvah, ki niso zadevna enotna in trajajoča kršitev. Edini sklicevanji na ločene kršitve iz obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah naj ne bi zadostili stopnji jasnosti, ki se zahteva s sodno prakso, navedeno v točki 52 te sodbe, to obvestilo pa naj ne bi vsebovalo nobene jasne opredelitve ali opisa kršitev, ločenih od enotne in trajajoče kršitve. Zgolj opisi dejanskega stanja v zvezi s tem naj ne bi zadostovali.

53 Poleg tega naj odgovor pritožnic na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah – v nasprotju z navedbami Splošnega sodišča – ne bi potrjeval trditve, da sta imeli pritožnici možnost učinkovito odgovoriti na ločene kršitve. Ta odgovor naj bi se nanašal le na dokaze v zvezi z enotno in trajajočo kršitvijo in naj se ne bi nanašal na kakršno koli ločeno kršitev.

54 Komisija trdi, da so se v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah zatrjevale ločene kršitve, kar naj bi Splošno sodišče pravilno potrdilo. Prvič, trditev, da obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah ne vsebuje druge pravne opredelitve od opredelitve za enotno in trajajočo kršitev, naj bi bila brezpredmetna, saj naj bi izpodbijana sodba temeljila na predpostavki, da je edina pravna opredelitev zadevne kršitve opredelitev za enotno in trajajočo kršitev, ki sama pomeni celoto ravnanj ali kršitev. Drugič, Splošno sodišče naj bi pravilno ugotovilo, da iz obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah izhaja, da je bila ta kršitev sestavljena iz več ločenih kršitev. V tem obvestilu naj bi bila opredeljena obseg in narava ravnanja pritožnic, in sicer niz dvostranskih sporazumov o usklajevanju cen, za katere je Komisija menila, da pomenijo kršitev člena 101 PDEU. Splošno sodišče naj bi torej v točkah od 61 do 63 izpodbijane sodbe pravilno navedlo, da sta pritožnici lahko razumeli trditve Komisije. Tretjič, v nasprotju s trditvami pritožnic sklicevanje na „pravno opredelitev“ v točki 61 te sodbe ne more pomeniti pravne opredelitve, ki presega okvir ugotovitve enotne in trajajoče kršitve. Četrto, pritožnici naj bi umetno ločevali enotno in trajajočo kršitev od ločenih kršitev, ki jo sestavljajo. Poleg tega naj bi sodna praksa Sodišča Komisiji dovoljevala, da nekatera dejstva opredeli šele v fazi sprejetja sklepa, ker sta se pritožnici imeli priložnost opredeliti glede dejstev, ki jih je ugotovila Komisija, in ker so bila upoštevana pravna načela in dejanski elementi navedeni v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah.

b) Drugi del prvega pritožbenega razloga

- 55 Pritožnici z drugim delom prvega pritožbenega razloga, ki vsebuje tri očitke, trdita, da je Splošno sodišče pri obrazložitvi izpodbijane sodbe, s katero je zavrnilo drugi in tretji del prvega tožbenega razloga, ki sta ga navedli na prvi stopnji, napačno uporabilo pravo.
- 56 Pritožnici sta pred Splošnim sodiščem trdili, da je obrazložitev spornega sklepa v zvezi s pravno opredelitvijo zatrjevanih ločenih kršitev nezadostna ali protislovna, ker ta opredelitev ni bila niti predstavljena niti utemeljena. Zato naj ta obrazložitev pritožnicama ne bi omogočala, da bi razumeli naravo in obseg kršitve, ki se jima očita, v njej naj ne bi bili predstavljeni upoštevni preudarki in vsebovala naj bi notranja protislovja.

1) Prvi očitek drugega dela prvega pritožbenega razloga

- 57 Pritožnici trdita, prvič, da je Splošno sodišče s tem, da je v točkah od 76 do 78 ter 81 in 82 izpodbijane sodbe domnevalo, da je enotna in trajajoča kršitev sestavljena iz posamičnih kršitev, napačno uporabilo pravo.
- 58 Drugič, Splošno sodišče naj bi s tem, da je v točkah 78, 80 in 82 te sodbe štelo, da različni posamezni stiki pomenijo ločene kršitve, samo opredelilo dejstva, kar naj bi posegalo v pristojnosti, ki so s členom 101 PDEU prenesene na Komisijo. Komisija pa naj bi se v spornem sklepu v točki 352 obrazložitve spornega sklepa samo enkrat sklicevala na kršitve, ki niso enotna in trajajoča kršitev, ne da bi omenila posamezne in dvostranske stike.
- 59 Komisija trdi, da je Splošno sodišče pravilno ugotovilo, da so točke obrazložitve in izrek spornega sklepa skladni. Trditve pritožnic naj bi temeljile na napačnem razumevanju izpodbijane sodbe. Prvič, Splošno sodišče naj v točki 78 te sodbe ne bi ugotovilo, da vsak dvostranski stik pomeni ločeno kršitev. V točki 80 navedene sodbe naj bi zgolj opozorilo, da Priloga I k spornemu sklepu vsebuje seznam stikov, ki bi lahko pomenili kršitve. Vendar naj se Splošno sodišče v točkah od 70 do 87 iste sodbe ne bi izreklo niti glede ugotovitev Komisije niti glede vprašanja, ali dvostranski stiki dejansko pomenijo ločene kršitve. Drugič, Komisija podredno trdi, da nobena od ugotovitev iz točk od 80 do 84 izpodbijane sodbe ne temelji na premisi, da različni ugotovljeni posamezni stiki pomenijo ločene kršitve. Trditve pritožnic naj bi bile torej brezpredmetne.

2) Drugi očitek drugega dela prvega pritožbenega razloga

- 60 Po mnenju pritožnic je Splošno sodišče tudi v točkah od 76 do 79 izpodbijane sodbe večkrat napačno uporabilo pravo. Prvič, Splošno sodišče naj ne bi odgovorilo na trditve pritožnic, da točka 352 obrazložitve spornega sklepa ne zadostuje za podporo njegovega člena 1. V točki 76 te sodbe naj bi se zgolj štelo, da med to točko obrazložitve in tem členom 1 ni nobenega neskladja. Drugič, v točki 77 navedene sodbe naj bi se predpostavljalo, da enotna in trajajoča kršitev nujno vključuje ločene kršitve. Tretjič, za točko 78 iste sodbe naj bi veljala enaka predpostavka. Napačno naj bi bilo namreč trditi, da je Komisija v točkah 303 in 346 obrazložitve spornega sklepa ugotovila, da se s posameznimi stiki tudi krši člen 101 PDEU. Četrtrič, Splošno sodišče naj ne bi upoštevalo lastne sodne prakse v zvezi z zelo podobnimi trditvami.
- 61 Komisija navaja, da je Splošno sodišče pravilno ugotovilo, da sporni sklep ne vsebuje nobenega protislovja. Odgovorilo naj bi na trditve, na katerih temeljijo očitki pritožnic, in mu naj torej po tem, ko je ugotovilo, da ni nobenega neskladja, na trditve o neskladju ne bi bilo treba odgovoriti.

3) Tretji očitek drugega dela prvega pritožbenega razloga

- 62 Splošno sodišče naj bi, da bi zavrnilo trditev, navedeno na prvi stopnji, ki se nanaša na nezadostno obrazložitev spornega sklepa, v točkah od 80 do 82 in 85 izpodbijane sodbe večkrat napačno uporabilo pravo.
- 63 Splošno sodišče naj v točki 80 te sodbe ne bi odgovorilo na očitke pritožnic. Sporni sklep ali njegova Priloga I naj namreč ne bi vsebovala ugotovitev o ločenih kršitvah iz člena 1 tega sklepa. Dejstvo, da je Splošno sodišče navedlo, da „Komisija jasno in nedvoumno opisuje delovanje omejevalnega sporazuma, uporabo člena 101(1) PDEU za zatrjevana ravnanja in odgovorne za omejevalni sporazum“, naj ne bi bilo upoštevno, ker naj se ta navedba ne bi nanašala na te ločene kršitve, ampak na enotno in trajajočo kršitev. Splošno sodišče naj tako ne bi odgovorilo na trditev, da točka 352 obrazložitve spornega sklepa in člen 1 navedenega sklepa – tudi če se bereta skupaj – nista jasna glede obsega navedenih ločenih kršitev.
- 64 Poleg tega naj bi trditev iz točke 81 izpodbijane sodbe, da dejstvo, da iste ločene kršitve ne vključujejo dodatne pravne opredelitve, ki bi jo bilo mogoče razčleniti, ne pomeni pomanjkljive obrazložitve navedenega sklepa, ki bi bila v nasprotju s sodno prakso, temeljila na napačni premisi, da že sama opredelitev za enotno in trajajočo kršitev pomeni celoto ravnanj ali kršitev.
- 65 Splošno sodišče naj bi v točki 82 te sodbe storilo še eno napako, ker je trdilo, da ločene kršitve v spornem sklepu ustrezajo različnim zatrjevanim dvostranskim stikom, medtem ko naj ti stiki v tem sklepu ne bi bili opredeljeni.
- 66 Splošno sodišče naj bi v točki 85 navedene sodbe napačno razumelo tožbo, ki naj bi jo razložilo, kot da so v njej navedene podrobne trditve o različnih stikih, kar naj bi potrjevalo, da je sporni sklep vseboval zadostno obrazložitev in da naj bi bilo pritožnicama omogočeno, da se učinkovito branita.
- 67 Komisija meni, da je Splošno sodišče pravilno ugotovilo, da je spoštovala obveznost obrazložitve. Prvič, Komisija naj ne bi bila dolžna zavzeti stališča o elementih, ki so očitno postranski, nepomembni ali očitno sekundarni. Splošno sodišče naj bi v točkah od 80 do 84 izpodbijane sodbe pravilno ugotovilo, da so bili v spornem sklepu dovolj natančno navedeni upoštevni elementi ter jasno navedeni narava in obseg ravnanja, ki se očita pritožnicama, način, kako se za to ravnanje uporablja člen 101(1) PDEU, in temeljni dokazi. Drugič, obstajala naj bi le razlika v stopnji med ugotovitvijo manj hudih kršitev in ugotovitvijo enotne in trajajoče kršitve. Tako naj Komisiji ne bi bilo treba podati podrobnejše obrazložitve, ker naj bi bila ugotovitev ločenih kršitev le postranski sklep, ki je v primerjavi z glavno ugotovitvijo enotne in trajajoče kršitve drugotnega pomena. Tretjič, pritožnici naj bi umetno razlikovali med enotno in trajajočo kršitvijo ter ločenimi kršitvami, ki jo sestavljajo. Ker naj bi se te kršitve nanašale na povsem ista dejstva in iste dokaze, naj bi bile trditve pritožnic v zvezi z različnimi posameznimi stiki namenjene izpodbijanju tako ugotovitve enotne in trajajoče kršitve kot ugotovitve ločenih kršitev.

2. Presoja Sodišča

- 68 Pritožnici s prvim pritožbenim razlogom Splošnemu sodišču očitata, da je večkrat napačno uporabilo pravo, ker je potrdilo, da je bila enotna in trajajoča kršitev sestavljena iz več ločenih kršitev, da je bila ta dvojna opredelitev iz spornega sklepa res navedena v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah in da je bila res obrazložena v tem sklepu.

- 69 V zvezi s tem je treba poudariti, da je Komisija v členu 1(e) spornega sklepa v bistvu ugotovila, prvič, obstoj enotne in trajajoče kršitve in, drugič, obstoj „več ločenih kršitev“, ki sestavljajo to kršitev.
- 70 V tem kontekstu je treba prav tako poudariti, da se prvi pritožbeni razlog nanaša na izpodbijanje zgolj presoje zadnjenavedene ugotovitve v zvezi z obstojem več ločenih kršitev, ki jo je opravilo Splošno sodišče. Vendar se ta pritožbeni razlog ne nanaša na njegovo presojo ugotovitve iz te določbe, da sta pritožnici sodelovali pri enotni in trajajoči kršitvi.
- 71 Iz tega sledi, da v nasprotju s tem, kar trdi Komisija – ker je v obravnavani zadevi sporni sklep utemeljila na dveh ločenih ugotovitvah kršitve – navedenega pritožbenega razloga ni mogoče takoj zavrniti kot brezpredmetnega.

a) Uvodne ugotovitve

- 72 Iz ustaljene sodne prakse izhaja, da je kršitev člena 101(1) PDEU lahko ne samo posledica ločenega dejanja, ampak tudi niza dejanj ali celo trajajočega ravnanja, čeprav bi lahko tudi eden ali več elementov tega niza dejanj ali trajajočega ravnanja sam po sebi in ločeno pomenil kršitev te določbe. Tako lahko Komisija, kadar se različna ravnanja zaradi istega cilja izkrivljanja konkurence znotraj notranjega trga uvrščajo v „celovit načrt“, pripiše odgovornost za ta ravnanja glede na sodelovanje pri kršitvi kot celoti (glej v tem smislu sodbo z dne 6. decembra 2012, Komisija/Verhuizingen Coppens, C-441/11 P, EU:C:2012:778, točka 41 in navedena sodna praksa).
- 73 Podjetje, ki je pri taki enotni in trajajoči kršitvi sodelovalo s svojimi ravnanji, ki spadajo k pojmom „sporazum“ ali „usklajeno ravnanje“ s protikonkurenčnim ciljem v smislu člena 101(1) PDEU in ki so bila namenjena pripomoči k uresnitvi kršitve v celoti, je tako lahko odgovorno tudi za ravnanja drugih podjetij v okviru te kršitve v celotnem obdobju svojega sodelovanja pri navedeni kršitvi (glej v tem smislu sodbo z dne 6. decembra 2012, Komisija/Verhuizingen Coppens, C-441/11 P, EU:C:2012:778, točka 42 in navedena sodna praksa).
- 74 Kot je generalni pravobranilec navedel v točki 59 sklepnih predlogov, se za udeležbo podjetja pri enotni in trajajoči kršitvi ne zahteva njegovo neposredno sodelovanje pri vseh protikonkurenčnih ravnanjih, ki sestavljajo to kršitev (glej v tem smislu sodbo z dne 22. oktobra 2020, Silver Plastics in Johannes Reifenhäuser/Komisija, C-702/19 P, EU:C:2020:857, točka 82 in navedena sodna praksa).
- 75 Prvi pritožbeni razlog je treba preučiti ob upoštevanju teh elementov.

b) Prvi del prvega pritožbenega razloga

- 76 Pritožnici s prvim delom prvega pritožbenega razloga Splošnemu sodišču očitata, da je napačno uporabilo pravo, zaradi česar je razsodilo, da Komisija ni kršila njune pravice do obrambe. Prvič, Splošno sodišče naj bi v točkah 57 in 58 izpodbijane sodbe napačno presodilo, da pojem enotne in trajajoče kršitve predpostavlja obstoj manjših ločenih kršitev. Drugič, Splošno sodišče naj bi v točki 59 izpodbijane sodbe štelo, da ni nujno, da končne ugotovitve iz sklepa v vseh točkah ustrezajo vmesni opredelitvi iz obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah, ne da bi pojasnilo, da je ta svoboda opredelitve, ki jo ima Komisija, upravičena le za upoštevanje pripomb strank, ne pa

za uvedbo dodatnih ugotovitev. Tretjič, Splošno sodišče naj bi v točkah od 60 do 64 izpodbijane sodbe napačno ugotovilo, da je Komisija v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah ugotovila druge kršitve kot enotno in trajajočo kršitev.

- 77 V zvezi s tem je treba spomniti, prvič, da pojem „enotna in trajajoča kršitev“ zajema celoto ravnanj, ki bi lahko prav tako sama po sebi pomenila kršitev člena 101(1) PDEU. Čeprav je mogoče celoto ravnanj pod pogoji, navedenimi v točkah 72 in 73 te sodbe, opredeliti kot enotno in trajajočo kršitev, iz tega ni mogoče sklepati, da je treba vsako od teh ravnanj samo po sebi in ločeno nujno opredeliti kot ločeno kršitev te določbe. Za to mora namreč Komisija vsako od navedenih ravnanj še ugotoviti in opredeliti kot tako in nato predložiti dokaz o vpletenosti zadevnega podjetja, ki se mu ta ravnanja pripisujejo.
- 78 V tem smislu je Sodišče že razsodilo, da je sklep Komisije, v katerem je globalni omejevalni sporazum opredeljen za enotno in trajajočo kršitev, mogoče tako razdeliti le, če je, prvič, navedeno podjetje med upravnim postopkom lahko razumelo, da se mu očita tudi vsako od ravnanj, ki sestavljajo to kršitev, in se je torej glede tega lahko branilo, in če je bil, drugič, ta sklep v zvezi s tem dovolj jasen (glej po analogiji sodbo z dne 6. decembra 2012, Komisija/Verhuizingen Coppens, C-441/11 P, EU:C:2012:778, točka 46).
- 79 Drugič, glede pravice do obrambe, je v skladu z ustaljeno sodno prakso spoštovanje te pravice v vseh postopkih, ki se lahko končajo s sankcijami, zlasti globami ali periodičnimi denarnimi kaznimi, temeljno načelo prava Unije, ki ga mora Komisija v celoti upoštevati (glej v tem smislu sodbo z dne 5. marca 2015, Komisija in drugi/Versalis in drugi, C-93/13 P in C-123/13 P, EU:C:2015:150, točka 94 in navedena sodna praksa).
- 80 Uredba št. 1/2003 določa, da se strankam pošlje obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah, v katerem morajo biti jasno navedeni vsi bistveni elementi, na katere se Komisija opira v tej fazi postopka. Tako obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah je procesno jamstvo, s katerim se uporablja temeljno načelo prava Unije, ki zahteva spoštovanje pravice do obrambe v vseh postopkih, ki bi lahko pripeljali do izreka sankcije. To načelo zlasti zahteva, da obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah, ki ga Komisija naslovi na podjetje, ki mu namerava naložiti sankcijo zaradi kršitve konkurenčnih pravil, vsebuje bistvene elemente v zvezi s tem podjetjem, kot so očitano ravnanje, njegova opredelitev in dokazi, na katere se opira Komisija, da bi to podjetje lahko v upravnem postopku, uvedenem zoper njega, učinkovito navajalo svoje trditve (glej v tem smislu sodbo z dne 3. septembra 2009, Papierfabrik August Koehler in drugi/Komisija, C-322/07 P, C-327/07 P in C-338/07 P, EU:C:2009:500, točki 35 in 36 ter navedena sodna praksa).
- 81 Res je, kot je opozoril generalni pravobranilec v točki 88 sklepnih predlogov, da lahko Komisija v končnem sklepu natančneje določi pravno opredelitev dejanskega stanja, ki jo je začasno upoštevala v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah, ob upoštevanju elementov, ki izhajajo iz upravnega postopka, bodisi da bi odstopila od očitkov, ki bi se izkazali za neutemeljene, bodisi izboljšala in dopolnila – glede dejanskega stanja in prava – svojo argumentacijo za utemeljitev očitkov, ki jih navede (glej v tem smislu sodbo z dne 5. decembra 2013, SNIA/Komisija, C-448/11 P, neobjavljena, EU:C:2013:801, točke od 42 do 44). Vendar to pomeni, da mora Komisija v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah navesti vsako pravno opredelitev dejstev, ki jo namerava upoštevati v končnem sklepu.

- 82 Iz tega izhaja, da je pravica zadevnega podjetja do obrambe zaradi neskladnosti med obvestilom o ugotovitvah o možnih kršitvah in končnim sklepom kršena le, če očitek iz tega sklepa ni bil naveden v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah ali če v njem ni bil dovolj predstavljen, da bi naslovniki tega obvestila lahko učinkovito uveljavljali svoje trditve v okviru postopka, uvedenega zoper njih.
- 83 Iz tega sledi, da kadar namerava Komisija naslovníkom obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah očitati ne le enotno in trajajočo kršitev, ampak tudi vsako od ravnanj, ki to kršitev sestavljajo, obravnavanih posamično, kot ločene kršitve, spoštovanje pravice teh naslovníkov do obrambe zahteva, da Komisija v tem obvestilu navede elemente, ki so potrebni, da lahko ti razumejo, da jih Komisija preganja tako iz naslova te enotne in trajajoče kršitve kot iz naslova vsake od teh ločenih kršitev.
- 84 Splošno sodišče je v točkah od 50 do 53 izpodbijane sodbe pravilno opozorilo na načela v zvezi s spoštovanjem pravice do obrambe v okviru postopka ugotavljanja kršitve člena 101(1) PDEU. Nato je v točkah 55 in 56 te sodbe opozorilo na nekatere vidike pojma „enotna in trajajoča kršitev“ in zlasti, da ta pojem zajema celoto ravnanj različnih subjektov, ki imajo isti protikonkurenčni ekonomski cilj.
- 85 Vendar glede na to, kar je bilo navedeno v točki 83 te sodbe, Splošno sodišče v točki 57 izpodbijane sodbe ni moglo sklepati, da sam pojem „enotna in trajajoča kršitev“ predpostavlja „celoto ravnanj ali kršitev“ in da pritožnici nista mogli trditi, da je Komisija v člen 1 spornega sklepa vključila dodatno pravno opredelitev, ker je poleg enotne in trajajoče kršitve ugotovila, da je bila ta sestavljena iz več „ločenih kršitev“. Tak sklep namreč temelji na napačni premisi, da vsako od ravnanj, ki spadajo pod enotno in trajajočo kršitev, pomeni ločeno kršitev, kar pa ni nujno tako.
- 86 Poleg tega, čeprav je Splošno sodišče v točki 53 izpodbijane sodbe pravilno opozorilo na načela v zvezi s spoštovanjem pravice do obrambe v okviru postopka za ugotovitev kršitve člena 101(1) PDEU, kot je v bistvu storilo tudi v točki 59 te sodbe, iz tega ni moglo sklepati, da je zgolj sklicevanje v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah na možnost, da se zadevna ravnanja opredelijo za „ločene kršitve“, zadostovalo glede na zahteve, navedene v točkah od 77 do 83 te sodbe.
- 87 Natančneje, zgolj sklicevanje na možnost take opredelitve za „ločene kršitve“ v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah v okviru analize, ki se nanaša na enotno in trajajočo kršitev, ne more zadostovati za to, da bi zadevno podjetje lahko učinkovito uveljavljalo svoje trditve v okviru upravnega postopka, ki je bil zoper njega uveden, v zvezi s temi ločenimi kršitvami.
- 88 Splošno sodišče je s tem napačno uporabilo pravo. Pritožnici namreč – ker v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah ni bilo nobene jasne navedbe – nista mogli razumeti, da ju je Komisija nameravala preganjati ne le iz naslova enotne in trajajoče kršitve, ki se zatrjuje v tem obvestilu, ampak tudi iz naslova več ločenih kršitev, ki so bile sestavljene iz različnih dvostranskih stikov, navedenih v tem obvestilu.
- 89 Iz tega sledi, da Splošno sodišče ni moglo, ne da bi napačno uporabilo pravo, razsoditi, da Komisija ni kršila pravice pritožnic do obrambe, ker obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah ni vsebovalo bistvenih elementov zoper njiju v zvezi s temi ločenimi kršitvami, zlasti predlagane opredelitve ravnanj, ki so se jima očitala.
- 90 Zato je treba prvemu delu prvega pritožbenega razloga ugoditi.

c) Drugi del prvega pritožbenega razloga

- 91 Pritožnici z drugim delom prvega pritožbenega razloga Splošnemu sodišču očitata, da je napačno uporabilo pravo, zaradi česar je razsodilo, da Komisija v spornem sklepu ni podala protislovne in nezadostne obrazložitve. Splošno sodišče naj bi v točkah od 76 do 85 izpodbijane sodbe, prvič, domnevalo, da je enotna in trajajoča kršitev nujno sestavljena iz posameznih kršitev. Drugič, prav tako naj bi obrazložitev Komisije nadomestilo s svojo obrazložitvijo, ker je menilo, da zadevni različni posamezni stiki pomenijo ločene kršitve. Tretjič, naj ne bi zadostno obrazložilo svoje odločitve o zavrnitvi trditve pritožnic, da točka 352 obrazložitve in člen 1 spornega sklepa nista jasna glede obsega teh ločenih kršitev.
- 92 V zvezi s tem je treba na prvem mestu opozoriti, da mora biti v skladu z ustaljeno sodno prakso obrazložitev, ki se zahteva s členom 296 PDEU, prilagojena naravi zadevnega akta ter mora jasno in nedvoumno izražati razlogovanje institucije, ki je grajani akt izdala, tako da se lahko zadevne osebe seznanijo z utemeljitvijo sprejetega ukrepa in da lahko sodišče Evropske unije opravi svoj nadzor. Ne zahteva se, da se v obrazložitvi podrobno navedejo vse upoštevne dejanske in pravne okoliščine, ker je treba vprašanje, ali obrazložitev akta ustreza zahtevam iz člena 296 PDEU, presojati ne le glede na njegovo besedilo, ampak tudi glede na njegov kontekst in vsa pravna pravila, ki urejajo zadevno področje (sodba z dne 10. julija 2019, Komisija/Icap in drugi, C-39/18 P, EU:C:2019:584, točka 23 in navedena sodna praksa).
- 93 Na drugem mestu je treba opozoriti, da v skladu s prav tako ustaljeno sodno prakso obveznost obrazložitve Splošnega sodišča ne zavezuje k obrazložitvi, ki bi izčrpno in drugemu za drugim sledila vsem razlogovanjem strank v sporu. Obrazložitev je torej lahko implicitna, če zadevnim osebam omogoča, da se seznanijo z razlogi, iz katerih Splošno sodišče ni ugodilo njihovim trditvam, Sodišču pa, da ima na voljo dovolj elementov za sodni nadzor (glej zlasti sodbo z dne 26. januarja 2017, Villeroy & Boch Austria/Komisija, C-626/13 P, EU:C:2017:54, točka 42 in navedena sodna praksa).
- 94 Na tretjem mestu, kot je bilo opozorjeno v okviru preučitve prvega dela prvega pritožbenega razloga, iz dejstva, da Komisija celoto ravnanj opredeli kot enotno in trajajočo kršitev, ni mogoče sklepati, da je treba vsako od teh ravnanj samo po sebi in gledano posamično nujno opredeliti kot ločeno kršitev. Če se namreč Komisija odloči, da bo zadevna ravnanja opredelila kot taka in jih pripisala pritožnicama, mora ta ravnanja preučiti še posamično in dokazati, da gre za kršitev in da sta pritožnici vpleteni v vsako od navedenih ravnanj.
- 95 Iz tega sledi, da mora Komisija, če namerava pritožnicama očitati, da sta sodelovali ne le pri „enotni in trajajoči kršitvi“, ampak tudi pri več ločenih kršitvah, ki ustrezajo ravnanjem, ki sestavljajo to kršitev, pojasniti in obrazložiti pravno opredelitev za ločeno kršitev, ki jo je uporabila za vsako od teh ravnanj.
- 96 V obravnavanem primeru je Splošno sodišče v točkah od 76 do 78 ter v točkah 81 in 82 izpodbijane sodbe implicitno presodilo, da je enotna in trajajoča kršitev nujno sestavljena iz posameznih kršitev. V točki 76 te sodbe je namreč potrdilo, da sam pojem „enotna in trajajoča kršitev“ pomeni celoto ravnanj ali kršitev, in iz tega brez dodatnih pojasnil sklepalo, da ločene kršitve iz člena 1 spornega sklepa torej niso pomenile dodatne pravne opredelitve. To pomešanje pojmov „kršitev“ in „ravnanje“ se pojavi tudi v točkah 78, 81 in 82 navedene sodbe.

- 97 Zaradi navedenega pomešanja je Splošno sodišče v točkah od 82 do 84 izpodbijane sodbe ugotovilo, da je Komisija zadostno obrazložila svojo odločitev, čeprav iz spornega sklepa ni razvidno, da bi Komisija vsakega od zadevnih dvostranskih stikov opredelila kot ločene kršitve.
- 98 Splošno sodišče pa je s tem napačno uporabilo pravo. V nasprotju s tem, kar je razsodilo Splošno sodišče, namreč obrazložitev ugotovitve več ločenih kršitev, ki naj bi jih storili pritožnici, kot je navedena v točki 352 obrazložitve tega sklepa, ni zadostna. Tako iz te točke obrazložitve izhaja, da je bil na podlagi dejstev, opisanih v oddelku 4 in Prilogi I k navedenemu sklepu, cilj vsakega vidika ravnanja ali vsakega sklopa (oziroma več sklopov) dvostranskih stikov omejevanje konkurence in torej pomeni kršitev člena 101 PDEU, pri čemer pa Komisija ni navedla razlogov, iz katerih je bilo treba po njenem mnenju pritožnicama pripisati vsako od ravnanj, ki se jima očitajo ne samo iz naslova „enotne in trajajoče kršitve“, ampak tudi iz naslova več ločenih kršitev člena 101 PDEU.
- 99 Iz tega sledi, da je Splošno sodišče napačno uporabilo pravo, ker je presodilo, da je Komisija izpolnila svojo obveznost obrazložitve spornega sklepa, s katerim je ugotovila, da sta pritožnici poleg tega, da sta sodelovali pri enotni in trajajoči kršitvi, sodelovali tudi pri več ločenih kršitvah.
- 100 Zato je treba drugi del prvega pritožbenega razloga in posledično ta pritožbeni razlog v celoti sprejeti.

B. Drugi pritožbeni razlog

- 101 Pritožnici z drugim pritožbenim razlogom Splošnemu sodišču očitata, da je večkrat napačno uporabilo pravo, ker je določilo pravno merilo, ki se uporablja za ugotovitev obstoja enotne in trajajoče kršitve. Ta pritožbeni razlog je razdeljen na dva dela.

1. Prvi del drugega pritožbenega razloga

a) Trditve strank

- 102 Pritožnici s prvim delom drugega pritožbenega razloga trdita, da je bilo v točkah 123, 205 in 206 izpodbijane sodbe napačno uporabljeno pravo v zvezi s pravnim merilom, ki se uporablja za ugotovitev obstoja enotne in trajajoče kršitve.
- 103 Splošno sodišče naj bi v teh točkah napačno navedlo, da ni treba preveriti, ali se očitana ravnanja medsebojno dopolnjujejo, da bi jih bilo mogoče opredeliti kot enotno in trajajočo kršitev. Taka trditev pa naj bi bila v nasprotju s sodno prakso Splošnega sodišča, v skladu s katero naj bi bilo medsebojno dopolnjevanje nujni pogoj za ugotovitev obstoja take kršitve, vsakič ko ni neposrednega dokaza o formalnem načrtu, ki bi povezoval različne sestavne dele kršitve. Sodba z dne 19. decembra 2013, Siemens in drugi/Komisija (C-239/11 P, C-489/11 P in C-498/11 P, neobjavljena, EU:C:2013:866), na katero se opira Splošno sodišče, naj bi se nanašala na dejansko stanje, ki je drugačno od dejanskega stanja iz obravnavane zadeve, saj so udeleženci kartela, ki je predmet zadeve, v kateri je bila izdana ta sodba, vnaprej in pisno podpisali formalni načrt. Prav tako naj bi se sodbi z dne 26. januarja 2017, Villeroy & Boch Belgium/Komisija (C-642/13 P, EU:C:2017:58), in z dne 26. januarja 2017, Villeroy & Boch/Komisija (C-644/13 P, EU:C:2017:59), umeščali v drugačni dejanski okvir od tistega iz obravnavane zadeve.

- 104 V skladu s sodno prakso, ki jo navajata pritožnici, naj zgolj podobnosti med različnimi skupinami ravnanj ne bi zadostovale za dokaz enotne in trajajoče kršitve. Dokazati naj bi bilo treba še njihovo medsebojno dopolnjevanje in medsebojno vplivanje.
- 105 Komisija meni, da prvi del drugega pritožbenega razloga ni utemeljen.

b) Presoja Sodišča

- 106 Pritožnici s prvim delom drugega pritožbenega razloga Splošnemu sodišču v bistvu očitata, da je razsodilo, da naj bi zgolj podobnosti med različnimi skupinami ravnanj zadostovale za dokaz obstoja enotne in trajajoče kršitve, ne da bi bilo treba dokazati njihovo medsebojno dopolnjevanje in medsebojno vplivanje.
- 107 V zvezi s tem je treba opozoriti, da za opredelitev različnih ravnanj kot enotne in trajajoče kršitve ni treba preveriti, ali se medsebojno dopolnjujejo tako, da je vsako od njih namenjeno spopadanju z eno ali več posledicami običajne konkurence, in z medsebojnim vplivanjem prispevajo k nastanku vseh protikonkurenčnih posledic, ki so jih želeli doseči njihovi storilci v okviru celovitega načrta, namenjenega doseganju enotnega cilja. Pogoj, ki se nanaša na pojem „enotni cilj“, pa pomeni, da je treba preveriti, ali obstajajo elementi, ki označujejo različna ravnanja, ki so del kršitve in bi lahko kazala na to, da ravnanja, ki jih dejansko izvajajo druga udeležena podjetja, nimajo istega cilja ali protikonkurenčne posledice in se zato zaradi svojega istega cilja izkrivljanja konkurence na notranjem trgu ne uvrščajo v „celovit načrt“ (sodba z dne 26. januarja 2017, Villeroy & Boch/Komisija, C-644/13 P, EU:C:2017:59, točka 50 in navedena sodna praksa).
- 108 Iz te sodne prakse Sodišča ni mogoče sklepati, da se uporablja le za položaje, v katerih obstaja neposreden dokaz o formalnem načrtu, ki povezuje različne sestavine kršitve, in da naj bi bilo tako medsebojno dopolnjevanje – če ni takih dokazov – nujen pogoj za ugotovitev obstoja take kršitve. Sodišče je namreč v sodbah, navedenih v točki 103 te sodbe, nasprotno, podalo pojasnila, ki so splošna in zajemajo vse enotne in trajajoče kršitve, ne glede na njihov dejanski način izvajanja.
- 109 Trditev pritožnic torej temelji na napačnem razumevanju sodne prakse Sodišča.
- 110 Splošno sodišče je v točkah 205 in 206 izpodbijane sodbe pravilno presodilo, da je odločilno merilo za obstoj enotne in trajajoče kršitve to, da se različna dejanja, ki sestavljajo kršitev, uvrščajo v „celovit načrt“, namenjen doseganju enotnega cilja. V zvezi s tem je pojasnilo, da ni treba preveriti, ali se navedena ravnanja medsebojno dopolnjujejo, da bi jih bilo mogoče opredeliti kot enotno in trajajočo kršitev. Splošnemu sodišču tako ni mogoče očitati, da ni ravnalo v skladu s sodno prakso Sodišča.
- 111 Prvi del drugega pritožbenega razloga je torej treba zavriniti kot neutemeljen.

2. Drugi del drugega pritožbenega razloga

a) Trditve strank

- 112 Pritožnici z drugim delom drugega pritožbenega razloga Splošnemu sodišču očitata, da je napačno uporabilo pravo v zvezi z obstojem celovitega načrta oziroma enotne in trajajoče kršitve. To naj bi v izpodbijani sodbi napačno uporabilo upoštevno pravno merilo, ki je bilo razvito v sodbah z dne

19. decembra 2013, Siemens in drugi/Komisija (C-239/11 P, C-489/11 P in C-498/11 P, neobjavljena, EU:C:2013:866); z dne 26. januarja 2017, Villeroy & Boch Belgium/Komisija (C-642/13 P, EU:C:2017:58), in z dne 26. januarja 2017, Villeroy & Boch/Komisija (C-644/13 P, EU:C:2017:59).

- 113 Splošno sodišče naj bi v točkah od 209 do 213 izpodbijane sodbe napačno menilo, da so podobnosti med zatrjevanimi ravnanji merila, ki so upoštevna in zadostna za opredelitev enotne in trajajoče kršitve, ter da obstoj medsebojnega dopolnjevanja v zvezi s tem ni nujen pogoj. Pritožnici pa trdita, da čeprav je podobnost ravnanj upoštevno merilo, naj ne bi zadoščalo in samo obstoj takega dopolnjevanja bi lahko – če ni neposrednega dokaza o medsebojnem vplivu ali predhodno določenem formalnem načrtu – dokazal obstoj take kršitve.
- 114 Komisija meni, da je treba drugi del drugega pritožbenega razloga zavrniti kot neutemeljen.

b) Presoja Sodišča

- 115 Pritožnici z drugim delom drugega pritožbenega razloga Splošnemu sodišču očitata, da je v točkah od 209 do 213 izpodbijane sodbe razsodilo, da so podobnosti med ravnanji merila, ki so upoštevna in zadostna za opredelitev enotne in trajajoče kršitve, in da obstoj medsebojnega dopolnjevanja med temi ravnanji v zvezi s tem ni nujen pogoj.
- 116 V zvezi s tem iz sodne prakse Sodišča izhaja, da lahko Komisija, da bi dokazala obstoj cilja, ki je skupen različnim ravnanjem, ki jih je mogoče skupaj opredeliti kot enotno in trajajočo kršitev, upošteva različne objektivne elemente, kot so podobnost uresničevanja zadevnih tajnih dogovorov ter materialno, geografsko in časovno prekrivanje zadevnih ravnanj (glej v tem smislu sodbo z dne 26. januarja 2017, Villeroy & Boch Belgium/Komisija, C-642/13 P, EU:C:2017:58, točka 62).
- 117 Splošno sodišče pa je v točki 209 izpodbijane sodbe v bistvu navedlo, da je Komisija poudarila, da so se različni tajni stiki nanašali na isti proizvod, da so imeli podobno vsebino, da so večinoma vključevali iste stranke, imeli isti geografski obseg in imeli enak cilj ter da je iz tega sklepala, da ti različni objektivni elementi pomenijo indice, ki so upoštevni za namene dokazovanja obstoja celovitega načrta.
- 118 Splošno sodišče je nato v točki 212 izpodbijane sodbe opozorilo, da so podobnosti med očitanimi ravnanji merila, ki so upoštevna za namene dokazovanja obstoja enotne in trajajoče kršitve. Pojasnilo je, da so upoštevna tudi druga merila, kot sta identičnost vpletenih fizičnih oseb ali geografskega področja uporabe zadevnih praks.
- 119 Tako Splošno sodišče v nasprotju s tem, kar trdita pritožnici, ni presodilo, da podobnosti med zadevnimi ravnanji zadostujejo za dokaz obstoja enotne in trajajoče kršitve, ampak da so te podobnosti le eno od meril za dokaz obstoja celovitega načrta, ki je eden od pogojev za opredelitev take kršitve.
- 120 Zato je Splošno sodišče v točki 213 izpodbijane sodbe pravilno presodilo, da so podobnosti, na katere se sklicujeta pritožnici, upoštevna merila za ugotovitev, ali so bila različna ravnanja, ki so del enotne in trajajoče kršitve, del celovitega načrta, namenjenega doseganju enotnega cilja, ne da bi bilo treba dokazati neke vrste „sinergijo med očitanimi ravnanji“.

- 121 Drugi del drugega pritožbenega razloga je treba torej zavrni kot neutemeljen in zato ta pritožbeni razlog v celoti zavrni kot neutemeljen.

C. Tretji pritožbeni razlog

1. Trditve strank

- 122 Pritožnici s tretjim pritožbenim razlogom Splošnemu sodišču očitata, da je v točkah od 120 do 130 izpodbijane sodbe zavrnilo njuno trditev, da je Komisija kršila njuno pravico do obrambe s tem, da je v sporni sklep vključila novo bistveno merilo, in sicer merilo medsebojnega dopolnjevanja očitanih ravnanj, da bi dokazala obstoj enotne in trajajoče kršitve, čeprav to merilo ni bilo navedeno v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah in pred sprejetjem tega sklepa nista imeli možnosti podati stališč v zvezi s tem.
- 123 Splošno sodišče pa naj bi, prvič, v točkah od 120 do 125 te sodbe štelo, da tako dopolnjevanje ni bistveno merilo za ugotovitev obstoja enotne in trajajoče kršitve, in drugič, v točkah od 126 do 130 navedene sodbe, da z vključitvijo tega novega elementa v sporni sklep ni bila kršena pravica pritožnic do obrambe, saj ni treba, da je končni sklep Komisije natančna kopija obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah.
- 124 V zvezi z zadnjenavedeno ugotovitvijo pritožnici trdita, da je Splošno sodišče za presojo obstoja kršitve pravice do obrambe napačno uporabilo upoštevno pravno merilo. Po njunem mnenju se namreč razlike med obvestilom o ugotovitvah o možnih kršitvah in končnim sklepom Komisije lahko nanašajo le na trditve, ki so jih med upravnim postopkom navedli naslovniki tega obvestila. Splošno sodišče naj bi torej napačno presodilo, da bi bilo mogoče za namene dokazovanja obstoja enotne in trajajoče kršitve v sporni sklep legitimno vključiti odločilno analizo in temeljito spremembo pristopa iz obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah.
- 125 Komisija trdi, da je treba tretji pritožbeni razlog zavrni bodisi kot brezpredmeten bodisi kot neutemeljen.

2. Presoja Sodišča

- 126 Pritožnici s tretjim pritožbenim razlogom Splošnemu sodišču očitata, da je v točkah od 120 do 130 izpodbijane sodbe napačno uporabilo pravo, ker je zavrnilo njun očitek, da je Komisija s tem, da je merilo medsebojnega dopolnjevanja zatrjevanih ravnanj prvič uporabila v fazi sprejetja spornega sklepa, kršila njuno pravico do obrambe.
- 127 V zvezi s tem je treba opozoriti, da člen 27(1) Uredbe št. 1/2003 določa, da se strankam pošlje obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah. V skladu z ustaljeno sodno prakso morajo biti v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah jasno navedeni vsi bistveni elementi, na katere se je v tej fazi postopka oprla Komisija. Vendar je ta navedba lahko v obliki povzetka in ni nujno, da je sklep, ki ga nato sprejme Komisija, kopija obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah, saj je to obvestilo pripravljalni dokument, v katerem sta presoja dejanskega stanja in pravna presoja le začasni (sodba z dne 25. marca 2021, Slovak Telekom/Komisija, C-165/19 P, EU:C:2021:239, točka 82 in navedena sodna praksa).

- 128 Iz tega sledi, da je pravna opredelitev dejanskega stanja v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah že po definiciji lahko le začasna in da poznejšega sklepa Komisije ni mogoče razglasiti za ničnega samo zato, ker končne ugotovitve, ki izhajajo iz tega dejanskega stanja, tej začasni opredelitvi ne ustrezajo v vseh podrobnostih. Komisija mora namreč naslovnikom obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah omogočiti, da se izjavijo, in če je potrebno, upoštevati njihova stališča iz odgovorov na očitane kršitve, tako da spremeni svojo analizo, ravno zato, da spoštuje njihovo pravico do obrambe. Komisiji mora biti tako omogočeno, da navedeno opredelitev v končnem sklepu natančneje določi, pri čemer mora upoštevati elemente, ki izhajajo iz upravnega postopka, bodisi za odstop od očitkov, ki bi se izkazali za neutemeljene, bodisi za izboljšanje ali dopolnitev – tako z dejanskega kot s pravnega vidika – svoje argumentacije v utemeljitev očitkov, vendar pod pogojem, da uporabi samo dejstva, o katerih so imele zadevne stranke priložnost izraziti svoje stališče, in da je med upravnim postopkom zagotovila elemente, potrebne za obrambo interesov teh strank (sodba z dne 25. marca 2021, Slovak Telekom/Komisija, C-165/19 P, EU:C:2021:239, točka 83 in navedena sodna praksa).
- 129 Splošno sodišče pa je v točkah od 120 do 130 izpodbijane sodbe zavrnilo očitek pritožnic, da je Komisija kršila njuno pravico do obrambe, ker je ugotovila obstoj enotne in trajajoče kršitve na podlagi novega bistvenega merila, in sicer merila medsebojnega dopolnjevanja zatrjevanih ravnanj, ne da bi to merilo navedla v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah.
- 130 Splošno sodišče je, da je prišlo do tega sklepa, opozorilo na sodno prakso Sodišča, navedeno v točki 107 te sodbe, v skladu s katero ni treba preveriti, ali se zadevna ravnanja medsebojno dopolnjujejo, da bi jih bilo mogoče skupaj opredeliti kot enotno in trajajočo kršitev. Iz tega je v točkah 124 in 125 izpodbijane sodbe sklepalo, da tako dopolnjevanje ni bistveni element v smislu sodne prakse, navedene v točki 127 te sodbe, in da zato Komisiji v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah ni bilo treba analizirati tega dopolnjevanja.
- 131 Iz tega sledi, da je Splošno sodišče s tem ravnalo v skladu s sodno prakso Sodišča in mu ni mogoče očitati, da je napačno uporabilo pravo, kot je bilo zatrjevano.
- 132 Zato je treba tretji pritožbeni razlog zavrnil kot neutemeljen.

D. Četrty pritožbeni razlog

- 133 Pritožnici s četrty pritožbenim razlogom Splošnemu sodišču očitata bistveno kršitev postopka, pomanjkljivo obrazložitev zavrnitve drugega tožbenega razloga, ki sta ga navedli na prvi stopnji in se je nanašal na nepristojnost Komisije za uporabo člena 101 PDEU in člena 53 Sporazuma EGP, ter napake pri presoji pogojev za dopustnost dokazov.
- 134 Pritožnici sta s tem drugim tožbenim razlogom v bistvu trdili, da Komisija ni dokazala svoje „notranje pristojnosti“, ker naj v spornem sklepu ne bi dokazala, da je njuno ravnanje prizadelo trgovino med državami članicami v smislu člena 101(1) PDEU, tako da naj ne bi bila pristojna za to, da jima naloži globo na podlagi te določbe in člena 53 Sporazuma EGP. Splošno sodišče naj bi z izpodbijano sodbo, zlasti v točkah 169, 173 in 177 te sodbe, zavrnilo navedeni tožbeni razlog, ker naj bi štelo, da je Komisija dokazala svojo „zunanjo pristojnost“ na podlagi merila „izvajanja“ z obrazložitvijo, da so bili POD prodani v EGP.
- 135 Četrty pritožbeni razlog je razdeljen na tri dele.

1. Prvi del četrtega pritožbenega razloga

a) Trditve strank

- 136 Prvi del četrtega pritožbenega razloga se nanaša na nezadostno obrazložitev izpodbijane sodbe v zvezi z drugim tožbenim razlogom, ki sta ga pritožnici navedli na prvi stopnji in se je nanašal na nepristojnost Komisije za uporabo člena 101 PDEU in člena 53 Sporazuma EGP. Splošno sodišče naj v zvezi s prvim delom tega drugega tožbenega razloga, ki se je nanašal na trditev, da ni dokazov o vplivu omejevalnega sporazuma na trgovino med državami članicami, ne bi odgovorilo na trditve pritožnic, pri zavrnitvi teh trditev pa naj bi se osredotočilo na napačno merilo pristojnosti, in sicer na merilo izvajanja.
- 137 Merilo zunanje pristojnosti in merilo notranje pristojnosti pa naj se medsebojno ne bi izključevali. Merilo zunanje pristojnosti naj bi bilo pogoj za uporabo člena 101 PDEU, kadar se sporno ravnanje izvaja zunaj Unije ali EGP. Vendar tudi če bi bilo to merilo izpolnjeno, bi morala Komisija ugotoviti še, ali lahko zadevno ravnanje prizadene trgovino med državami članicami.
- 138 Pritožnici naj bi na prvi stopnji trdili, da ker ni zadostnih dokazov o trgovini s POD med državami članicami, Komisija ni dokazala, da je bila trgovina med državami članicami prizadeta v smislu člena 101 PDEU in člena 53 Sporazuma EGP. Splošno sodišče naj ne bi odgovorilo na te trditve in naj bi se omejilo na nelogične ali neutemeljene razloge, ker naj ne bi upoštevalo pomanjkanja dokazov, ki jih je predložila Komisija, in ker naj bi v točki 174 izpodbijane sodbe zamešalo obstoj prodaje družbama Dell in HP v EGP z morebitno prodajo LDO v EGP.
- 139 Komisija meni, da prvi del četrtega pritožbenega razloga ni utemeljen.

b) Presoja Sodišča

- 140 Pritožnici s prvim delom četrtega pritožbenega razloga Splošnemu sodišču očitata pomanjkljivo obrazložitev v odgovor na njun tožbeni razlog, naveden na prvi stopnji, ki se je nanašal na nepristojnost Komisije. To naj ne bi odgovorilo na njune trditve in naj bi se pri njihovi zavrnitvi osredotočilo na napačno merilo pristojnosti.
- 141 Kot je bilo opozorjeno v točki 93 te sodbe, na eni strani obveznost obrazložitve Splošnega sodišča ne zavezuje k obrazložitvi, ki bi izčrpno in drugemu za drugim sledila vsem razlogovanjem strank v sporu. Obrazložitev je torej lahko implicitna, če zadevnim osebam omogoča, da se seznanijo z razlogi, iz katerih Splošno sodišče ni ugodilo njihovim trditvam, Sodišču pa, da ima na voljo dovolj elementov za sodni nadzor.
- 142 Na drugi strani iz ustaljene sodne prakse Sodišča izhaja, da mora biti mogoče – da bi bil pogoj, v skladu s katerim mora biti sporazum v smislu člena 101(1) PDEU tak, da lahko prizadene trgovino med državami članicami, izpolnjen – na podlagi več objektivnih dejanskih ali pravnih elementov z zadostno verjetnostjo predvideti, da lahko ta sporazum neposredno ali posredno, dejansko ali potencialno vpliva na tržne tokove med državami članicami, in to tako, da obstaja bojazen, da bi lahko oviral uresničitev enotnega trga med državami članicami. Poleg tega ta vpliv ne sme biti zanemarljiv (sodba z dne 16. julija 2015, ING Pensii, C-172/14, EU:C:2015:484, točka 48 in navedena sodna praksa).

- 143 V zvezi s tem je treba navesti, da je Splošno sodišče v točkah od 170 do 172 izpodbijane sodbe med drugim štelo, da je Komisija pravno zadostno dokazala, da so naslovniki spornega sklepa POD dobavljali svojima strankama Dell in HP, ki sta imeli sedež v več državah članicah. Čeprav so bili ti dokazi navedeni v okviru presoje merila „izvajanja“, sta pritožnici lahko povsem razumeli, da so zadostovali za dokaz, da je Komisija ugotovila, da je bila trgovina med državami članicami lahko prizadeta, in to še toliko bolj, ker je Splošno sodišče nato v točkah od 179 do 191 te sodbe analiziralo očitke pritožnic v zvezi z neobstojem ocene zaznavnosti vpliva zadevnega omejevalnega sporazuma na trgovino med državami članicami. Splošno sodišče je pri zavrnitvi tega očitka v točki 187 izpodbijane sodbe izrecno presodilo, da je Komisija izpolnila merilo iz točke 53 Smernic o pojmu prizadetosti trgovine iz členov [101 in 102 PDEU] (UL 2004, C 101, str. 81), v skladu s katerim mora biti podano, da je trgovina med državami članicami lahko prizadeta.
- 144 Iz tega sledi, da je obrazložitev Splošnega sodišča, čeprav implicitna, pritožnicama omogočila, da se seznanita z razlogi, iz katerih to ni ugodilo prvemu delu drugega tožbenega razloga njune tožbe na prvi stopnji.
- 145 Prvi del četrtega pritožbenega razloga je torej treba zavriniti kot neutemeljen.

2. Drugi del četrtega pritožbenega razloga

a) Trditve strank

- 146 Pritožnici z drugim delom četrtega pritožbenega razloga trdita, da je Splošno sodišče napačno uporabilo pravo, ker je presodilo, da so dokazi v zvezi s pogojem, da mora biti podano, da bo trgovina med državami članicami lahko prizadeta, na katere se je Komisija prvič sklicevala v odgovoru na tožbo na prvi stopnji, dopustni zlasti zato, ker so bili ti dokazi navedeni v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah.
- 147 Splošno sodišče naj bi v točki 176 izpodbijane sodbe ocenilo, da so dokazi, ki jih je Komisija v podporo svojim predlogom v zvezi z navedenim pogojem prvič navedla v odgovoru na tožbo na prvi stopnji, dopustni. Ti dokazi naj bi bili po mnenju Splošnega sodišča omenjeni v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah.
- 148 Prvič, to obvestilo naj ne bi vsebovalo nobene ugotovitve glede vprašanja prizadetosti trgovine med državami članicami. Drugič, v nasprotju s trditvami Splošnega sodišča naj nekateri od dokumentov, ki jih je Komisija navedla na prvi stopnji, ne bi bili navedeni v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah v podporo njeni ugotovitvi v zvezi z njeno pristojnostjo. Nekateri od njih naj ne bi bili omenjeni. Drugi naj bi bili navedeni v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah, ne pa v spornem sklepu, kar naj bi pomenilo, da jih Komisija ni več štela za upoštevne. Spet drugi naj bi bili navedeni v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah in v spornem sklepu, ampak v navedbah, ki niso povezane s presojo pogoja, da mora biti podano, da bo trgovina med državami članicami lahko prizadeta.
- 149 Sodišče pa naj bi razsodilo, da v sklepu ni mogoče veljavno navesti niti dokumentov, s katerimi je obdolženo podjetje že seznanjeno, če ti niso bili prej omenjeni in preučeni v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah.

150 Komisija trdi, da drugi del četrtega pritožbenega razloga ni utemeljen in da je vsekakor brezpredmeten.

b) Presoja Sodišča

151 Pritožnici z drugim delom četrtega pritožbenega razloga Splošnemu sodišču očitata, da je v točki 176 izpodbijane sodbe razsodilo, da so dokazi, ki jih je Komisija v podporo svojim ugotovitvam, ki se nanašajo na pogoj, da mora biti podano, da bo trgovina med državami članicami lahko prizadeta, navedla na prvi stopnji v odgovoru na tožbo, dopustni, čeprav je Komisija te dokaze navedla prvič.

152 V zvezi s tem je treba ugotoviti, da iz točke 170 izpodbijane sodbe izhaja, da je Splošno sodišče na podlagi točk 53, 270 in od 464 do 468 obrazložitve spornega sklepa potrdilo presojo Komisije v zvezi s tem pogojem. Ker pa so dokazi, na katere se sklicuje Komisija in na katere se sklicujeta pritožnici, tisti, ki jih je Splošno sodišče navedlo v točkah 171 in 172 te sodbe, je treba ugotoviti, da so dodatni glede na obrazložitev, navedeno v tej točki 170, in da je zato treba drugi del četrtega pritožbenega razloga šteti za brezpredmeten.

3. Tretji del četrtega pritožbenega razloga

a) Trditve strank

153 Pritožnici s tretjim delom četrtega pritožbenega razloga trdita, da so „dokazi“, ki jih je Komisija navedla na prvi stopnji, nedopustni, neupoštevni in nezadostni. Ta tretji del se nanaša na trditve Komisije in naj bi bil upošteven le, če bi Sodišče izpodbijano sodbo razveljavilo.

154 Prvič, dokazi, ki se nanašajo na družbo Dell, naj ne bi bili upošteveni iz razlogov, navedenih v točki 46 replike pred Splošnim sodiščem. Drugič, dejstvo, da je imela družba HP prodajalne v Združenem kraljestvu, naj ne bi bilo upošteveno iz razlogov, navedenih v točki 47 te replike. Tretjič, dokazi, navedeni v opombah št. 74 in 75 odgovora na tožbo pred Splošnim sodiščem, naj bi zgolj potrdili nesporni element, in sicer, da naj bi zadevna podjetja družbama Dell in HP v EGP dobavljala POD z izvorom zunaj EGP. Četrtič, v opombi št. 25 duplike pred Splošnim sodiščem naj bi Komisija citirala drug odstavek iz dokumenta ID 1412/4, navedenega v opombi št. 74 odgovora na tožbo. Ta dokument naj bi bil naveden v dupliki za utemeljitev ugotovitve, ki naj ne bi bila navedena niti v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah niti v spornem sklepu. Tako naj bi bila ta nova ugotovitev v podporo zakonitosti spornega sklepa v fazi pritožbe nedopustna in bi bilo treba torej navedeni dokument prav tako šteti za nedopusten. Petič, dokazi, navedeni v opombi št. 76 odgovora na tožbo, naj bi bili popolnoma neupoštevni. Nanašali naj bi se na prodajo na drugem segmentu trga v zvezi z drugimi strankami, in ne družbama Dell in HP, ki naj ne bi spadale v okvir zadevnega ravnanja.

155 V zvezi z dokazi, ki so bili prvič navedeni v opombi št. 26 duplike, Komisija naj bi iz spisa potegnila dokument, iz katerega je po njenem mnenju razvidno, da imajo nekateri dobavitelji POD, ki dobavljajo družbi HP, sedež v EGP, kar naj bi dokazovalo obstoj trgovine znotraj EGP. Ta dokument naj ne bi bil dopusten, zlasti ker naj ne bi bil niti omenjen niti preučen v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah ali spornem sklepu, da bi se dokazal vpliv na trgovino znotraj EGP.

156 Komisija meni, da tretji del četrtega pritožbenega razloga ni utemeljen.

b) Presoja Sodišča

- 157 Pritožnici s tretjim delom četrtega pritožbenega razloga trdita, da so „dokazi“, ki jih je Komisija navedla na prvi stopnji, nedopustni, neupoštevni in nezadostni. Ta tretji del se nanaša na trditve Komisije in naj bi bil upošteven le, če bi Sodišče izpodbijano sodbo razveljavilo.
- 158 Zadostuje pa opozoriti, da je treba v skladu z ustaljeno sodno prakso razlog, ki je prvič predstavljen v okviru pritožbe pred Sodiščem, zavreči kot nedopusten. V okviru pritožbe je pristojnost Sodišča omejena na preizkus presoje Splošnega sodišča glede razlogov, o katerih se je pred njim razpravljalo. Če bi namreč stranka v tem okviru lahko prvič navajala razlog, ki ga ni navedla pred Splošnim sodiščem, bi ji to omogočalo, da Sodišču, katerega pristojnost je pri odločanju o pritožbah omejena, predloži širši spor od tistega, o katerem je odločalo Splošno sodišče (sodba z dne 10. julija 2014, Telefónica in Telefónica de España/Komisija, C-295/12 P, EU:C:2014:2062, točka 99 in navedena sodna praksa).
- 159 Tretji del četrtega pritožbenega razloga je torej treba zavreči kot nedopusten. Zato je treba ta celoten pritožbeni razlog v delu zavreči kot nedopusten in brezpredmeten ter v delu zavrniti kot neutemeljen.

VI. Razveljavitev izpodbijane sodbe

- 160 Iz točk od 76 do 100 te sodbe izhaja, da je Splošno sodišče napačno uporabilo pravo, ker je presodilo, da Komisija ni kršila pravice pritožnic do obrambe in da je izpolnila svojo obveznost obrazložitve spornega sklepa pri ugotovitvi, da sta pritožnici poleg udeležbe pri enotni in trajajoči kršitvi sodelovali tudi pri več ločenih kršitvah.
- 161 V teh okoliščinah je treba izpodbijano sodbo razveljaviti.

VII. Tožba pred Splošnim sodiščem

- 162 Na podlagi člena 61, prvi odstavek, Statuta Sodišča Evropske unije, če je pritožba utemeljena, Sodišče razveljavi odločitev Splošnega sodišča. Če stanje postopka to dovoljuje, lahko samo dokončno odloči o zadevi ali pa jo vrne v razsojanje Splošnemu sodišču.
- 163 V obravnavani zadevi je treba dokončno odločiti o sporu, ker stanje postopka to dovoljuje.
- 164 Kot izhaja iz točke 34 te sodbe, sta pritožnici pred Splošnim sodiščem navedli devet tožbenih razlogov.
- 165 Pritožnici sta s prvim tožbenim razlogom pred Splošnim sodiščem trdili, da je Komisija kršila njuno pravico do obrambe, ker je v spornem sklepu prvič navedla, da sta sodelovali pri več ločenih kršitvah, ki so del enotne in trajajoče kršitve, ki jima je bila pripisana, ne da bi to zatrjevala med upravnim postopkom. Ta sklep naj tudi ne bi bil obrazložen, ker Komisija v njem ni navedla razlogov, iz katerih je menila, da sta pritožnici sodelovali pri teh ločenih kršitvah.
- 166 V zvezi z očitkom, ki se nanaša na kršitev obveznosti obrazložitve, je treba ugotoviti, da Komisija iz razlogov, navedenih v točkah od 91 do 99 te sodbe, svoje odločitve glede sodelovanja pritožnic pri navedenih ločenih kršitvah ni obrazložila.

- 167 Zato je treba prvi tožbeni razlog, ki sta ga pritožnici navedli v utemeljitev tožbe, sprejeti v delu, v katerem se z njim Komisiji očita, da ni zadostno obrazložila spornega sklepa glede udeležbe pritožnic pri istih ločenih kršitvah.
- 168 Ob upoštevanju navedenega je treba glede na to, kar je bilo pojasnjeno v točkah od 68 do 71 te sodbe, in ne da bi bilo treba preučiti druge trditve, navedene v okviru tega prvega tožbenega razloga, člen 1(e) tega spornega sklepa razglasiti za ničen v delu, v katerem je ugotovljeno, da sta pritožnici s sodelovanjem pri več ločenih kršitvah kršili člen 101 PDEU in člen 53 Sporazuma EGP.
- 169 Pritožnici sta z drugim tožbenim razlogom pred Splošnim sodiščem trdili, da Komisija ni pristojna za uporabo člena 101 PDEU in člena 53 Sporazuma EGP. V bistvu sta trdili, da Komisija v spornem sklepu ni dokazala, da je ravnanje, ki se jima očita, prizadelo trgovino med državami članicami, in da zato ni pristojna za to, da jima na podlagi člena 101 PDEU in člena 53 Sporazuma EGP naloži globo. Sodišče se strinja z obrazložitvijo iz točk od 165 do 177 in od 181 do 190 izpodbijane sodbe. Tako je treba iz razlogov, navedenih v teh točkah, ta drugi tožbeni razlog zavrniti.
- 170 Pritožnici sta s tretjim tožbenim razlogom pred Splošnim sodiščem izpodbijali, da je zatrjevana kršitev zajemala celoten EGP, v nasprotju s tem, kar je bilo navedeno v členu 1 spornega sklepa. Trdili sta, da je bila prodaja POD s strani udeležencev omejevalnega sporazuma omejena na družbi Dell in HP, ki imata sedež na Nizozemskem oziroma v Nemčiji. Trdita, da je kraj, kjer stranke kupujejo zadevne proizvode, odločilen za preverjanje, ali je bila kršitev izvršena. Sodišče se strinja z obrazložitvijo iz točk od 194 do 199 izpodbijane sodbe. Tako je treba iz razlogov, navedenih v teh točkah, ta tretji tožbeni razlog zavrniti.
- 171 Pritožnici sta s četrtem tožbenim razlogom pred Splošnim sodiščem izpodbijali ugotovitve Komisije glede obstoja enotne in trajajoče kršitve člena 101 PDEU in člena 53 Sporazuma EGP. V okviru prvega dela sta trdili, da je dokaz o medsebojnem dopolnjevanju različnih posamičnih protikonkurenčnih ravnanj bistveno merilo za ugotovitev obstoja take kršitve in da Komisiji v spornem sklepu ni uspelo pravno zadostno dokazati tega dopolnjevanja. Pritožnici sta v okviru drugega dela izpodbijali ugotovitev Komisije, da je bila zaradi ravnanja, povezanega z družbama Dell in HP, storjena enotna kršitev. Prvič, trdili sta, da ravnanja v zvezi z družbama Dell in HP niso imela samo enega protikonkurenčnega cilja, saj sta zadnjenavedeni dve različni stranki. Drugič, poudarili sta, da ravnanje, povezano z družbo Dell, ni dopolnjevalo ravnanja, ki se je nanašalo na družbo HP, saj med njima ni bilo medsebojnega vplivanja. Tretjič, menili sta, da podobnosti, naštetih v tem sklepu, ki se nanašajo na proizvode, način delovanja, vsebino in geografsko področje uporabe, ne zadostujejo za dokaz obstoja takega dopolnjevanja. Četrto, trdili sta, da so bila ravnanja, ki so se nanašala na družbi Dell in HP, v nasprotju s tem, kar naj bi bilo navedeno v navedenem sklepu, bistveno različna glede trajanja, udeležencev, strank, vpletenih fizičnih oseb in geografskih območij. Petič, pritožnici sta trdili, da dokazi, ki so navedeni v tem sklepu, niso zadostni in niso upoštevni pri dokazovanju medsebojnega dopolnjevanja zadevnih ravnanj.
- 172 V zvezi s prvim delom četrtega tožbenega razloga se Sodišče strinja z obrazložitvijo iz točk od 204 do 216 izpodbijane sodbe v povezavi s točkami od 107 do 110 in od 116 do 120 te sodbe. Tako je treba iz razlogov, navedenih v teh točkah, prvi del tega tožbenega razloga zavrniti. Sodišče se v zvezi z drugim delom navedenega tožbenega razloga strinja z obrazložitvijo iz točk od 220 do 240 izpodbijane sodbe. Tako je treba iz razlogov, navedenih v zadnjenavedenih točkah, drugi del istega tožbenega razloga zavrniti. Zato je treba četrti tožbeni razlog zavrniti v celoti.

- 173 Pritožnici sta s petim tožbenim razlogom pred Splošnim sodiščem trdili, da Komisija ni pravno zadostno dokazala, da sta poznali ali bi morali poznati celotno enotno in trajajočo kršitev, ugotovljeno v spornem sklepu, in vpletenost vseh drugih udeležencev. Zato Komisija pritožnicam po njunem mnenju ne more pripisati sodelovanja pri taki kršitvi in je treba sporni sklep v delu, v katerem se nanaša nanju, v celoti razglasiti za ničen. Sodišče se strinja z obrazložitvijo iz točk od 246 do 277, od 280 do 345 in od 349 do 358 izpodbijane sodbe. Tako je treba iz razlogov, navedenih v teh točkah, ta peti tožbeni razlog zavrni.
- 174 Pritožnici sta s šestim tožbenim razlogom pred Splošnim sodiščem trdili, da Komisija ni pravno zadostno dokazala, da sta poznali vse sestavne elemente zatrjevanega omejevalnega sporazuma niti da sta poznali ravnanja drugih udeležencev tega sporazuma od 23. junija 2004. V zvezi s tem sta opozorili, da sta enotni cilj navedenega sporazuma lahko poznali šele od 20. junija 2006, kar je datum, od katerega jima je bila pripisana odgovornost za stike, ki se nanašajo na družbo HP, in da je treba posledično sporni sklep v celoti razglasiti za ničen. Sodišče se strinja z obrazložitvijo iz točk od 362 do 373 izpodbijane sodbe. Tako je treba iz razlogov, navedenih v teh točkah, ta šteti tožbeni razlog zavrni.
- 175 Pritožnici sta s sedmim tožbenim razlogom pred Splošnim sodiščem najprej trdili, da Komisija ni pravno zadostno dokazala, da so dvostranski stiki, prek katerih sta bili domnevno vpleteni v ugotovljeno enotno in trajajočo kršitev, tvorili nezakonite sporazume v smislu člena 101(1) PDEU. Dalje, trdili sta, da Komisija ni pravno zadostno dokazala obstoja kakršnega koli protikonkurenčnega soglasja volj glede vsakega od osmih zatrjevanih dvostranskih stikov. Poleg tega sta izpodbijali dejstvo, da se je Komisija oprla na izjave podjetij, ki so zaprosila za prizanesljivost, ter dokazno vrednost teh izjav in dokaze iz obdobja dejanskega stanja, zlasti evidence telefonskih pogovorov. Nazadnje sta menili, da ti stiki vključujejo zgolj izmenjavo informacij in da je zato treba globo, ki jima je bila naložena, zmanjšati. Ta sprememba opredelitve njunega ravnanja bi po njunem mnenju lahko povzročila poznejšo odškodninsko tožbo. Sodišče se strinja z obrazložitvijo iz točk od 377 do 463 izpodbijane sodbe. Tako je treba iz razlogov, navedenih v teh točkah, ta sedmi tožbeni razlog zavrni.
- 176 Pritožnici sta z osmim tožbenim razlogom pred Splošnim sodiščem trdili, da je glede na obsežnost spisa, število vpletenih strani, vpletenost zgolj dveh strank, razmeroma kratko trajanje enotne in trajajoče kršitve, ki jo zatrjuje Komisija, in neobstoj kakršnih koli izjemnih okoliščin, ki bi lahko upravičile dolgotrajno preiskavo, preiskava trajala predolgo. Menili sta, da mora ugotovitev tega predolgega trajanja pripeljati do znižanja naložene globe za vsaj 5%. Sodišče se strinja z obrazložitvijo iz točk od 467 do 472 izpodbijane sodbe. Tako je treba iz razlogov, navedenih v teh točkah, ta osmi tožbeni razlog zavrni.
- 177 Pritožnici sta z devetim tožbenim razlogom pred Splošnim sodiščem trdili, da je Komisija napačno določila višino globe, ki jima je bila naložena. Ta tožbeni razlog je razdeljen na tri dele, ki se nanašajo na to, prvič, da naj Komisija ne bi upoštevala dejstva, da sta pritožnici podjetji, ki proizvajata en proizvod, drugič, da naj ne bi upoštevala drugih okoliščin, ki naj bi omejevale težo individualnega ravnanja družbe TSST KR, in tretjič, da naj pri določitvi koeficienta splošne teže kršitve ne bi pravilno presodila posebnih okoliščin zadevne kršitve. Sodišče se strinja z obrazložitvijo iz točk od 477 do 485, od 489 do 497 in od 501 do 507 izpodbijane sodbe. Tako je treba iz razlogov, navedenih v teh točkah, ta deveti tožbeni razlog zavrni.

- 178 Sodišče v zvezi z višino globe iz člena 2(e) spornega sklepa meni, da nobeden od elementov, na katere sta se pritožnici sklicevali v okviru te zadeve, niti noben razlog javnega reda ne upravičuje, da na podlagi člena 261 PDEU in člena 31 Uredbe št. 1/2003 uporabi svojo neomejeno pristojnost za znižanje te višine.
- 179 V teh okoliščinah je treba člen 1(e) spornega sklepa razglasiti za ničen v delu, v katerem je ugotovljeno, da sta pritožnici s sodelovanjem pri več ločenih kršitvah kršili člen 101 PDEU in člen 53 Sporazuma EGP, v preostalem pa tožbo zavrni.

Stroški

- 180 Sodišče v skladu s členom 184(2) Poslovnika Sodišča odloči o stroških, če je pritožba utemeljena in če samo dokončno odloči v sporu.
- 181 V skladu s členom 138(1) tega poslovnika, ki se na podlagi njegovega člena 184(1) uporablja za pritožbeni postopek, se plačilo stroškov na predlog naloži neuspeli stranki. Člen 138(3) navedenega poslovnika določa, da če vsaka stranka uspe samo deloma, nosi vsaka svoje stroške. Vendar lahko Sodišče, če se zdi to glede na okoliščine v zadevi upravičeno, odloči, da ena stranka poleg svojih stroškov nosi tudi del stroškov druge stranke.
- 182 V obravnavanem primeru sta pritožnici predlagali, naj se Komisiji naloži plačilo vseh stroškov postopka na prvi stopnji in pritožbenega postopka, ta pa v okviru te pritožbe in deloma na prvi stopnji ni uspela s svojimi razlogi. Pritožnici s svojimi razlogi na prvi stopnji deloma nista uspeli. Ob tem Sodišče šteje, da je treba glede na okoliščine obravnavane zadeve Komisiji naložiti, da poleg svojih stroškov v zvezi s postopkom na prvi stopnji in pritožbenim postopkom nosi tudi vse stroške, ki so pritožnicama nastali v okviru te pritožbe, in polovico stroškov, ki so jima nastali na prvi stopnji. Pritožnici nosita polovico svojih stroškov, nastalih v postopku na prvi stopnji.

Iz teh razlogov je Sodišče (četrti senat) razsodilo:

- 1. Sodba Splošnega sodišča Evropske unije z dne 12. julija 2019, Toshiba Samsung Storage Technology in Toshiba Samsung Storage Technology Korea/Komisija (T-8/16, EU:T:2019:522), se razveljavi.**
- 2. Člen 1(e) Sklepa Komisije C(2015) 7135 final z dne 21. oktobra 2015 v zvezi s postopkom na podlagi člena 101 PDEU in člena 53 Sporazuma EGP (zadeva AT.39639 – Pogoni za optične diske) se razglasi za ničen v delu, v katerem je v njem ugotovljeno, da sta družbi Toshiba Samsung Storage Technology Corp. in Toshiba Samsung Storage Technology Korea Corp. s tem, da sta od 23. junija 2004 do 17. novembra 2008 sodelovali pri več ločenih kršitvah, kršili člen 101 PDEU in člen 53 Sporazuma o Evropskem gospodarskem prostoru z dne 2. maja 1992.**
- 3. V preostalem se tožba zavrne.**
- 4. Evropska komisija poleg svojih stroškov tako v zvezi s postopkom na prvi stopnji kot pritožbenim postopkom nosi vse stroške, ki so družbama Toshiba Samsung Storage Technology Corp. in Toshiba Samsung Storage Technology Korea Corp. nastali v okviru te pritožbe, ter polovico stroškov, ki so jima nastali na prvi stopnji.**

5. Družbi Toshiba Samsung Storage Technology Corp. in Toshiba Samsung Storage Technology Korea Corp. nosita polovico svojih stroškov postopka na prvi stopnji.

Podpisi